Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-492888-p0001-6

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-492888-p0002-1

II. 38
16372.

COMMENTATIONIS

Ad locum Juris famosissimum, vexatissimúmque *in L. Possideri. 3. §. Ex contrario. 5. ff. de acquir. vel amittend. possess.*

PARS PRIOR,

DEO OPTIMO MAXIMO AUSPICE,

IN CELEBERRIMA REIPUBLICAE ARGENTORATENSIS UNIVERSITATE publici, & Solennis *exercitij gratiâ proposita,*

à

GREGORIO BICCIO, BUDISSINO,

J. U. D. & Professore Publ.

Respondente

JOHANNE Lindener/ Freibergensi Misnico,

Die Mensis Octobr. horis à 7. promeridianis, in Auditorio Novo.

ARGENTORATI,
Typis EBERHARDI WELPERI,
Anno M. DC. XXXVII.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-492888-p0003-7

Nobilitate generis, Amplitudine muneris, singulari prudentiâ, eruditione, & consilio præpollentibus

VIRIS,

Dn. LEONHARDO Schwendendörffer/ Serenis. Saxoniæ Electori, Principi ac Domino meo clementissimo à Consiliis Cameræ, & redituum fidelissimo, honoratissimo:

Dn. ALEXANDRO FABRO, JCto, & in supremis Saxoniæ Electoratus dicasteriis causarum Patrono longè florentissimo, celeberrimoque:

Dominis & Patronis meis

Omni studiorum genere demerendis,

Disputationem hanc Iuridicam perpetuæ observantiæ monimentum

Officiosâ mente offero, consecro,

Johannes Lindener.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-492888-p0004-3

PROOEMIVM.

I.

MAteria Possessionis quantis immersa sit difficultatibus satis sufficientérque ostendunt eruditissimorum hominum hâc de re testimonia, & querelæ. Glossa *in l. stipulatio ista, 38. §. hæc quoque. 7. ad verbum: stipuletur. ff. de verb. oblig.* testatur, antiquioribus nonnullis tàm difficilem visam esse materiam hanc, ut palàm professi fuerint, quod etiam peritissimi possessionem definire non sint ausi. Udalr. Zasius *in præfat. ad tit. ff. de acquir. vel amitt. poss. in pr.* scribit: Totum istum titulum difficilem quidem, sed ita utilem esse, ut sine materiæ hujus possessoriæ cognitione, nemo sibi cognitionem Juris asserat. Franc. Duaren. *in altero comment. ad tit. de A. vel A. P. in præf.* statuit in eo contineri partem Juris Civilis non modò utilissimam: verùm etiam obscurissimam; difficilitatémque eam non tàm in verbis ipsis, quàm in rebus versari, in quibus mira deprehendatur subtilitas. Petr. Frid. Mind. *in comment. synopt. de mater. Possess. cap. 1. n. 1.* his utitur verbis: ut hæc Possessionum materia frequens, quotidiana, & undiquaque in conspectum posita, inque omnes ferè Juris controversias incidens: ita perplexissima hactenus, obscurissimáque, & multiplicibus Doctorum interpretationibus distractissima fuit. Quæ tantopere nonnunquam adolescentes, cùm se, tùm alios hæsitantes atque anxios distinuit, ut sanè nescierint sæpè, an etiam perfectè, & dilucidè ejus doctrina proponi & explicari possit.

2. Ut igitur universa Possessionis materia, singulæque, quæ de eâ agunt, leges variis involutæ sunt obscuritatibus, difficultatibusque: ita *l. Possideri. 3.* ejusque inprimis *§. Ex contrario. 5. ff. de A. vel A. Poss.* reliquis hâc in parte palmam præripere videtur, ita ut non immeritò de apicibus Juris esse dicatur, & inter cruces Jurisperitorum, consentiente Dd. calculo, numeretur. Franc. Duaren, (quem L. Charondas *lib. 1. πανδεκτῶν, cap. 6. fol. 38. a.* clarissimum

mum JCtum, Præceptorem, & Papinianum suum appellat,) quæstionem hujus §. An plures eandem rem in solidum possidere possint? omnium difficilimam, quæ reperiuntur in hoc tractatu de Possessione, *in sup. dict. comment. ad h. §. in pr. p. m.* 640. censet, quâ in parte planè ὁμόφωνον habet Osvvald. Hillig. *in Donell. enucl. vol. 1. lib.* 15. *c.* 32. *in not. lit. x.* Et Udalr. Zasius latentes in hoc §. syrtes expertus, ejus explicationem notabili hoc epiphonemate claudit: *Et ita sumus absoluti* (*Laus Deo,*) *de istâ periculosa materiâ*: quam paulò ante, *n.* 5. vocaverat *subtilissimam, & plus quam difficilem.*

3. In caussas hujus difficultatis si paulò accuratius inquiramus, primam suppeditat ipse Auctor hujus Legis, Julius Paulus, quam retulit *in lib.* 54. *ad edictum.* Hujus enim mos est, ut saltuatim agat; præcisè loquatur; plus sentiat, quàm scribat; & plerumque cogitandum aliquid relinquat, judicio optimi illius ingeniorum æstimatoris Cujac. *in comment. ad Paul. lib.* 5. *quæst. in l. Naturalis.* 5. §. *sed si facio.* 4. *ff. de præscr. verb. & lib.* 34. *ad edict. in l. item si pretio.* 22. §. *cum insulam.* 2. *ff. locati.* qui proinde hunc Pauli morem *morosissimum* appellat, *in Mercatore. lib.* 1. *cap.* 10. testimonio quoque Zasii, qui *in comment. ad* §. *Neratius.* 3. *h. l.* 3. *statim in pr.* eum vulgo σκοτεινὸν appellatum fuisse ait, & eundem *n. seq.* 6. *horribilem* σκοτεινὸν vocat.

4. Alteram præbent vexatissimæ contentiones & disputationes, quæ de quæstione hujus §. jam olim inter Proculejanos, (sic enim scribendum putat Cujac. *in comment. ad l.* 2. *ff. de orig. jur. & omn. Magist.* §. *ult. not. ult.* non, ut communiter fieri solet, Proculiani;) & Sabinianos fuerunt agitatæ, attestante Cujac. *lib.* 9. *observ. cap.* 32. *pr.* & quæ adhuc hodiè in scholis ventilantur, & in utramque partem ab assecliis & defensoribus suis magno nisu propugnantur; quorum plerique dum lucem textui inferre conati sunt, ejusdem luminibus magis magisque offecerunt, gravissimámque Zasij censuram, quam habet *in comment. ad h. l. in fin. princ.* promeriti sunt, scribentis: quod ipsum §. nostrum glossa, & Dd. per varios, & diversos Mæandros ita obscurârint, ut res sit paulò minus inextricabilis, si pergamus sequi vel glossam, vel Doctores.

5. Atque hoc est, quod ad diligentiorem hujus §. διάσκεψιν, præter exemplum supra laudati Duareni, qui professionis suæ initium à prælectione hujus tituli se fecisse testatur *dict. præfat. p.* 615. nos permovit, haud dubitantes, si textus hic justam interpretationem sortiatur, quod multarum rerum observatu dignarum noti-

notitiam nobis ſuppeditare, aut ſaltem in memoriam revocare potis ſit; quam quidem, Deo clementer, & benignè annuente, ita inſtituemus, ut, præmiſsâ §. genuinâ lectione, primò ipſius textus & verborum ἐξήγησιν, deinde quæſtionum controverſarum inde naſcentium λύσιν, & tandem Axiomatum, ſeu Regularum Juris in eo latentium συλλογὴν breviter tradamus.

TEXTVS.

6. Verba paragraphi noſtri hæc ſunt, pro ut in Pandectis *Florentinis*, (ſeu, quod idem eſt, *Melſitanis*, à loco Apuliæ, in quo Anno Chriſti 1137. regnante in Occidente Imperatore Lothario Saxone, inventi ſunt; vel *Piſanis*, ab inventoribus ita dictis,) ex editione Franciſci Taurellij, quam Florentiæ Anno 1553. Laurentius Torrentinus, Ducalis Typographus procuravit, leguntur: Ex contrario plures eandem rem in ſolidum poſſidere non poſſunt. contra naturam COEppe eſt, ut cum ego aliquid teneam, tu quoque id tenere videaris. Sabinus tamen ſcribit, eum, qui precario dederit, & ipſum poſſidere, & eum qui precario acceperit. Idem Trebatius probabat, exiſtimans poſſe alium juſtè, alium injuſtè poſſidere. * duos * injuſtè, vel duos juſtè non poſſe. * quem * Labeo reprehendit. quoniam in ſumma poſſeſſionis non multum intereſt, juſtè quis, an injuſtè poſſidear. quod eſt verius. non magis enim eadem poſſeſſio apud duos eſſe poteſt, quàm ut tu ſtare videaris in eo loco, in quo ego ſto, vel in quo ego ſedeo, tu ſedere videaris.

7. Norica editio, quæ operâ Gregorii Haloandri Anno Chriſti 1529. in lucem prodiit, nihil ferè variat, niſi quod circa principium paragraphi antiquum vocabulum *COEppe* mutet in *quippe*, poſtea circa fin. indicativum *intereſt*, in ſubjunctivum *interſit*, & tribus in locis ordinem vocabulorum quadantenus transponat, hoc modo: Ex contrario plures eandem rem in ſolidum poſſidere non poſſunt (nota in ſeqq. primam variationem) quippe contra naturam eſt, ut cum aliquid ego teneam, tu quoque id videaris tenere. Sabinus tamen ſcribit eum, qui precariò dederit, & ipſum poſſidere, &

eum, qui precariò acceperit. Idem Trebatius probabat, existimans posse alium juste, alium injuste possidere. (nota secundam variationem) duos juste, vel duos injuste non posse. quem Labeo repræhendit: quoniam in summa possessionis non multum intersit, juste quis, an injuste possideat, quod verius est. (nota tertiam variationem) non enim magis eadem possessio apud duos esse potest, quàm ut tu stare videaris in eo loco, in quo ego sto: vel in quo ego sedeo, tu sedere videaris.

8. Basileense exemplar, quod industriâ Johannis Hervagij, Anno Chr. 1541. publici juris factum est, ut in ipso titulo profitetur, se ex Haloandrinâ editione desumptum esse, ita & hoc in loco ejusdem vestigia καὶ τὰ τοῦτα, quod ajunt, sequitur, nihilque mutat, quàm quod vocabulum *reprehendit*, quod Haloandro per diphthongum exprimere placuit, simplice, ad formam librorum Florentinorum, scribat; & quod in adverbio *precariò* bis posito virgulam omittat, quam econtrariò adverbiis *justè* vel *injustè*, in quibus Haloander eam omiserat, imponit. Utrum rectè, hujus loci non est ut inquiramus, cum labor iste ad Grammaticorum scholas pertineat.

9. Illud potius addendum ducimus, alium quendam Virum doctum, eúmque non in Jurisprudentiâ tantùm: sed etiam in omni politiori literaturâ egregiè versatum, nobisque amicitiâ haud vulgari conjunctum, (cui propterea hunc deferimus honorem, ut cum ab eo hâc in parte dissentiamus, eum non nominemus,) statuere, in paragrapho nostro illa verba: *Quem Labeo reprehendit, &c.* usque ad verba: *quod est verius.* exclusivè, includi debere parenthesi, ut narret tantùm verbis inclusis JCtus Paulus Labeonis sententiam, ejusque argumentum, non autem approbet: Eundémque putare, verba priora: *Ex contrario, &c.* usque ad verba: *Sabinus tamen*, exclusivè, propositionem, non assertionem continere. Verùm quia emendatio hæc auctoritate manuscriptorum antiquorum destituitur, incertâ aliquâ divinatione innititur, & præterea textui manifestam vim infert, unicéque ad defendendam Sabinianorum opinionem directa est, ideóque eâdem facilitate, quâ à suis approbatoribus affertur, à nobis reiicitur.

Ἐξήγη-

10. Summa hujus §. brevissimè his verbis includi potest: Unius ejusdémque rei possessio in solidum penes plures esse non potest. Plenius ita: Sicuti contra naturam est, ut quod ego teneam, tu quoque id tenere videaris, aut ut tu stare vel sedere videaris in eo loco, in quo ego sto, vel sedeo: ita plures quoque eandem rem in solidum possidere non possunt. Plenissimè hoc modo: Sabinus statuit, & eum, qui precariò dedit, & eum, qui accepit rem precariò concessam possidere; Trebatius non modò approbat hoc ipsum, sed præterea existimat, eandem rem posse unum justè, alterum injustè possidere, quamvis non concedat duos justè vel injuste simul possidere posse; Labeo autem, & cum eo Proculejani, & ipse Paulus, veriorem dicunt hanc sententiam, quod plures rem eandem possidere in solidum non possint, cùm contra naturam sit, ut quod unus teneat, alter quoque id tenere videatur.

11. Dividitur commodissimè in quatuor partes: quarum in primâ ipsa Propositio & assertio Pauli, junctâ ἀιτιολογίᾳ, continetur; in secundâ contraria Sabini sententia refertur; in tertiâ Trebatii opinio, ejusdémque à Labeone facta refutatio subjicitur; in quartâ denique & ultimâ prior Pauli assertio notabili similitudine illustratur, & roboratur.

PRIMA PARS PARAGRAPHI.

12. Prima pars his verbis absolvitur: Ex contrario plures eandem rem in solidum possidere non possunt. contra naturam quippe est, ut cum ego aliquid teneam, tu quoque id tenere videaris, & constat, ut cuivis facilè manifestum est, ex aliis duobus membris: quorum primum, præmissâ connexione, ipsam Pauli assertionem proponit; alterum verò ejusdem assertionis ἀιτιολογίαν, & decidendi rationem subjicit.

13. Primum, primæ partis, membrum his verbis constat. Ex contrario plures eandem rem in solidum possidere non possunt, & conjungitur præcedenti §. 4. satis opportunè. Postquam enim JCtus Paulus *in dict.* §. docuisset, quod eandem rem possimus ex pluribus caussis possidere, exemplo ejus, qui usuceperit, (id est, usucapere inchoaverit,) qui & pro emptore, & pro suo possidet; itémque heredis illius, qui pro emptore possidebat, qui & pro emptore, & pro herede possidet: postquam item addidisset

didisset differentiam inter dominium & possessionem, quod illud quidem non nisi ex unâ caussâ nobis contingere possit, (cum illud, quod jam nostrum per priorem caussam factum est, magis nostrum per aliam fieri non possit. §. *sic itaque*. 14. *Inst. de action.* & §. *sed si rem*. 10. *Inst. de legat.*) hæc verò ex plurimis caussis contingere soleat, nunc commodè subjicit pronuntiatum hoc adversativum, hoc ferè sensu: Non sicut unus eandem rem ex pluribus caussis possidere potest, ita & plures eandem rem in solidum possidere possunt.

14. Assertionem ipsam quod attinet, si verba Paulina primo intuitu, & quasi obiter inspiciamus, nulla vel exigua difficultas subesse videtur: si verò ad varias Dd. interpretationes, explicationesque, quibus hæc verba occasionem præbuerunt, animum convertamus, apparet in hoc membro præcipuam totius paragraphi obscuritatem, quæ plerosque vehementer torsit, sitam esse, quam ut evitemus, præmissâ diligenti obscuriorum, & ambiguorum vocabulorum enodatione, ac distinctione, paucis indicabimus, quamnam nos veram hujus pronuntiati sententiam esse putemus.

15. Verbum *Possidere*, ut & *Possessionis* multas habet significationes, quas Lexicographi cumulare solent, ex quibus præcipuæ breviter hîc recensendæ veniunt; memores enim sumus illius præcepti, quod Aristoteles habet *lib. 2. Sophist. elench. c. 2.* διαιρεῖν ἐκ δυνήσεον, id est, non debere nos segnes esse in distinguendo. I. Possidere καθαχρηστικῶς idem significat, quod tenere absque veræ possessionis animo. *l. 1. §. item acquirimus. 5. & §. per eum. 8. l. Naturaliter. 12. pr. l. quod servus. 24. ff. de A. vel A. Poss. l. justo errore. 44. §. ult. ff. de Vsurp. & Vsuc. l. officium. 9. ff. de R. Vind. l. sive a. 9. §. ult. ff. de Public. in rem act. l. communi. 7. §. item si duo. 8. & §. neque colonis. 11. ff. comm. divid. l. videamus. 38. §. si possessionem. 10. ff. de usur. & fruct. l. pro emptore. 2. §. Celsus scribit. 11. & seq. ff. pro empt. l. 1. §. qui superficiem. 1. & seq. ff. de superfic. l. stipulatio. 38. §. hæc quoque. 7. ff. de Verb. Oblig.*

16. II. Nonnunquam *Possidere* idem significat quod acquirere possessionem, vel eandem retinere. Acquisitionem possessionis manifestè denotat, *in l. 1. §. si vir. 4. §. per eum. 8. & seqq. l. Quod uxor 16. ff de A. vel A. Poss.* & inprimis *in l. sequitur. 4. §. furiosus. 3. ff. de Vsurp. & Vsucap.* Retentionem verò possessionis signat. *in l. si id quod. 25. §. 1. & 2. ff. de A. vel A. P.*

17. III.

17. III. Interdum *Possidere* per metonymiam caussæ pro effectu significat idem quod usucapere, cùm aliqua possessio, civilis nimirum, proficere soleat ad producendam usucapionem. ut monuit Cujac. *lib.* 24. *obs.* 9. *in med.* Exempla occurrunt *in l. deniq.* 19. *l. ait Prætor.* 23. §. *is autem.* 1. *ff. ex quib. caus. major.* (de quibus Bachov. *in not. & animad. ad Treutl. vol.* 2. *disp.* 21. *th.* 1. *lit. B.* scribit, eos nodum in scirpo quærere, qui jam citatis locis ita usurpari verbum possessionis negant; ubi tamen minus congruè ab hâc voculæ Possessionis acceptione excludit *l. si miles.* 30. *ff. eod. tit.* & adducit ex contrario *l* 1. § *Scævola.* 15. *ff. si is qui test. lib. est jus.* quo in loco, quo minus propriam significationem admittamus, nihil vetat.) *l. si extraneus.* 44. *ff. de donat. inter vir. & uxor.* & suadent istam acceptionem *l. si is qui.* 15 *pr. ff. de usurp. & usucap. & l. in bello.* 12. §. 1. *& seq. ff. de capt. & post lim.*

18. IV. Aliquando sumitur *Possessio* metonymicè pro ipsâ re possessâ, & quidem immobili, adjunctum nimirum pro subjecto. *l. cum miles.* 11 *ff. de alien. judic. mutand. caus. fact. l. magis puto.* 5 §. *idem præter.* 10. *ff de reb. cor. qui sub tut. vel cur. sunt. l. Quæsitum.* 12. *pr. ff. de instruct. & instrum. leg. l. si medicus.* 3. *ff. de extraord. cogn.* (vel ut habet vulgata, *de varius, & extraord. cognit.* quam lectionem aliquo modo confirmat. *l.* 5. *pr. ff. eod. tit.*) *l. si ea pecunia.* 6. *& l. quotiens.* 15. *C. de Rei vind. l Possessiones.* 2. *C. de probat. l. si propter.* 8 *C. de compens. l. si curator.* 3. *C. arbit. tut. l. minorum.* 6. *C. de præd. & ali. reb. minor.* Quorsum etiam referimus *l. cum res.* 4. *C. de contr. empt.* junct. *l. interdum.* 78. *ff. de verb. signif.* & quidem aliquando amplius in specie videtur significare eam rem immobilem, cujus proprietas apud nos non est, ut *in l. Quæstio.* 115. *ff. de verb. signif.* quo sensu possidere idem sonat, quod prædia possidere. *l. un.* §. *dabitur.* 4. *ff. de rip. munien. l. ne quid.* 7. *ff. de incend. ruin. naufr. l. final.* §. *si aliquis.* 15. *ff. de muner. & honor.*

19. V. Et quidem omnium frequentissimè *Possidere* usurpatur pro detentione cum animo sibi habendi, ut notat Cujac. *lib.* 9. *obs.* 33. vel cum affectione insistendi suo nomine, & sibi, ut vult Joh. Cephal. *vol.* 3. *cons.* 399. *n.* 10. Hinc etiam Græci *Possessionem* dixerunt κατοχὴν. *l.* 1. *pr. ff. de A. vel A. Poss.* Ut enim verbum κατέχειν Græcis idem est, quod retinendi animo aliquid occupare, tenere, eidémque incumbere; (unde & G. Longol. Utricens. *in Lexico suo* exponit per verbum ἐφιζάνειν, quod insidere denotat,) ita & κατοχὴ proprie est detentio cum animo sibi habendi. Et

 hanc

hanc quidem acceptionem in omnibus locis, quibus circumstantiæ aliam non suadent, in dubio apprehendendam esse putamus.

20. VI. Non rarò tamen & *Possideri* dicuntur illæ res, quæ propriè dictam Possessionem non admittunt: sed tantùm quasi possidentur, quales sunt jura incorporalia, hæc enim reverà non possidentur, *l. ait Prætor. 23. §. item ei. 2. ibi*: vel ususfructus quasi possessionem. *ff. ex quib. caus. major. l. Quod si. 16. §. idem Iulianus. ult. ibi*: veluti juris possessor est. *ff. de hered. petit. l. servitutes. 14. pr. ff. de servit. l. si ædes. 32. §. 1. f. ibi.* possideri non possunt. *ff. de serv. præd. urban.* & tamen possideri dicuntur *in l. regulariter. 9. l. nec ullam. 13. §. final. l. filiusfam. 34 § 1.* (in quem locum verba illa, quæ nos urgemus, *quasi a juris possessore*, ex seq. lege irrepsisse eruditè notat, & alio exemplo confirmat Cujac. *lib. 13. obs. 8*) *& seq. l. 35. ff. de hered. petit. l. ult. f. ff. si pars hered. pet. l. 3. § si servus. 10. ibi.* ex possessione servitutis. *ff. de A. vel A. P. l. ult. ibi.* jus fundi possedisse. *ff. de itin. actúque priv. l. ait Prætor. 2. §. habere. 3. ibi.* possessionem vel corporis, vel juris. *ff. de precar. l. un. in medi. ibi*: & rei sit possessor, & juris. *C. de his qui potent. nom. titul. præd. affig.*

21. Præmissis igitur tot hujus verbi πολυσήμου significationibus exponendum nunc restat, quânam in significatione hoc in loco accipiatur. Et constanter quidem asserimus, etiam hoc in textu quintam, ceu frequentiorem, & maximè propriam significationem præcipuè arripiendam esse, quasi JCtus ita dixisset: Plures eandem rem in solidum detinere cum animo sibi habendi, vel cum affectione insistendi suo nomine, & sibi, non possunt: quanquam non negemus, etiamsi una vel altera ex reliquis acceptionibus adhibeatur, veritati tamen propterea nullo modo vim aliquam inferri, ut ex seqq. apparebit.

22. Nam primam significationem quod attinet, omninò verum est, plures eandem rem in solidum tenere, etiam absque veræ possessionis animo, non posse, quod exemplo nummi, aut lapilli, quem manu teneo, & pugno comprehendo, omnibus manifestissimum est. natura enim non permittit, ut cum ego eundem manu conclusum in solidum teneam, alter quoque eundem tenere possit. Quod tamen JCtus Paulus voculam *Possidere* eo sensu hic non accipiat, ex subjectâ ratione & αἰτιολογίᾳ, quâ prædicatum generis, (detentionis,) attribuitur speciei, (possessioni,) certi esse possumus; ut taceamus abusivam locutionem non facilè sta-

lè statuendam esse, si contextus proprietatem sermonis admittat.

23. Eodem modo & secunda significatio à veritate non abertat, Plures scil. unius & ejusdem rei possessionem in solidum acquirere non posse, & per consequens nec retinere; quæ etiam videtur esse ratio, quod Amplifs. Meiero *in Coll. Iur. Arg.* placuerit hanc ipsam quæstionem de possessione plurium in solidum inserere *thes.* 7. in quâ, ut inscriptio præfert, de acquirendâ possessione agitur. Sicuti & tertia, quod scil. plures eandem rem in solidum usucapere non possint, cùm usucapione adjiciatur dominium per continuationem possessionis. *l. 3. ff. de usurp. & usucap.* duorum autem in solidum dominium esse non possit. *l. sicut certo. 5. §. fin. ff. commod.* Interim tamen subjecta exempla, & ipse tit[illegible]us, (qui de possessione, non usucapione conceptus est,) suadent Paulum ab hàc tertiâ acceptione fuisse hoc in loco alienum.

24. Quartam significationem omninò hîc excludimus, cùm ea locum habere non possit, nisi vocabulum Possidere absolutè ponatur, exemplo legum *supra thes.* 18. *inf.* allegatarum. Et quid, quæso, diceret JCtus, si ita loqueretur: Plures eandem rem in solidum prædia possidere non possunt? Non itidem sextam: Nam etsi certi sumus JCtum secundum proprietatem vocabuli possessionem attribuere rebus tantùm corporalibus, cum non potuerit non memor fuisse illius, quod initio hujus legis monuerat; Possideri autem possunt, quæ sunt corporalia: si tamen placeret alicui sententiam Pauli etiam ad res incorporales, & jura extendere, non erraret; Nam plures easdem res incorporales in solidum quasi possidere non posse æquè certum est.

25. Sed an hoc ipsum, quod Paulus asserit, Plures scil. eandem rem in solidum possidere non posse, intelligendum erit de diversis, specie & numero differentibus possessionibus: an verò de unâ eadémque possessione? Glossa *ad h.* §. (quæ desumpta est ex Bart. *ad l. 3. §. hunc. 5. n. 1.*) ita sententiam Pauli limitat: Eadem possessio numero non potest esse in solidum apud plures: sed plures possessiones ejusdem rei specie vel numero differentes, possunt esse in solidum apud plures. Quæ Bartoli & glossæ opinio à Joh. Glossatore, à Dyno, & communiter à Dd. recipitur, & approbatur, quadantenus assensum præbente etiam ipso Bachov. *in not. ad Treut. vol. 2. disp. 21 thes. 2 lit. D.* ita scribente: Negari non potest, quin penes duos diversi generis possessio esse possit, veluti naturalis penes creditorem, civilis penes debitorem.

26. Nos nefas ducimus hâc in parte recedere ab eâ sententiâ, quam Antecessores, & Præceptores nostri constanter defenderunt, exemplo Capitonis, quem in his, quæ ei tradita fuerunt, perseverâsse testatur Pomponius *in l.2.§. ult. vers. hi duo. ff de orig. Iur. & omn. mag.* Putamus itaque Possessionem esse imam speciem, quæ ut genus in species alias dividi non possit. Nam quamvis varia possessionum genera enumerentur *in l. Possideri 3. § genera possessionũ. 21. & seq. ff. de A. vel A. Poss.* quamvis etiam variæ occurrant Possessionum divisiones; tamen eas veras divisiones generis in species non esse luculenter demonstratur à Colleg. Jurid. Argent. *lib. 41. tit. 2. thes. 5. per tot. vol. 2.*

27. Quia tamen præ reliquis Possessionis divisionibus, tanquam generis in species contradistinctas, & oppositas, acriter Dd. propugnant eam, quâ Possessio alia Naturalis, (vel etiam Corporalis,) alia Civilis dicitur, ut videre est apud Bart. *dict. loc.* Dynum *in cap. sine possessione. 3. de Reg. Iur. in 6.* (ubi circiter triginta rationes allegat,) Francisc. Duaren. *in tit. de A. vel A. Poss. ad l. 1. pr. p. mihi 616. §. nunc videndum.* Contium, *lib. 1. disp. cap. 9.* Pet. Frid. Mind. *in tract. de mater. poss. passim, inprimis cap. 4. n. 2.* Vaudum, *lib. 2. quæst. 3.* Eman. Soarez, *in thesau. sentent. lit. P. n. 163. & seq.* Bachov. *dict. vol. & disp. thes. 1. lit. F.* Ideo paulò diligentius in eam inquirendum, cum præsertim de aliis Possessionis divisionibus, *infra in 3. § parte,* commodior dicendi locus se aperiat; hoc præmisso, quod ex variis terminorum acceptionibus, (quorum accuratam evolutionem vide in Coll. Jur. Argent. *dict. loc. n. 6.*) illâ præcipuè utamur, quâ naturaliter possidere dicitur is, qui non possidet opinione domini, & civiliter is, qui opinione domini possidet: cùm nos non fugiat, hanc significationem, etiamsi perpetua non sit, reliquis tamen frequentiorem esse, attestantibus id Cujac. *lib. 9. obs. 33.* & Georg. Obrech. *ad tit. de A. vel A. Poss. c. 3. thes. 146. 151. & 171.* aliisque pluribus: Licet communiter Dd. Naturalem illam dicant, quæ corpore retinetur; Civilem illam, quæ animo: quam nos quoque interdum usurpabimus, inprimis quoties καθ' ἀπορίαν, ex mente Dd. aliquid proferendum erit.

28. Et jam olim quidem, referente Jasone *in l. 1. in pr. col. 12. ff. de A. vel A. Poss.* & Zasio *ibidem, n. 15. pag. 20. b.* Azo, & Placentinus unam tantùm speciem possessionis esse statuerunt, quæ per se sit naturalis: sed approbatione, & extensione civilis, quam opinionem *dict. loc.* Zasius testatur sibi semper placuisse, & se eam eni-

xè se-

xè secutum esse, sicuti eam repetit *in enarratione §.nostri.5. in pr.* ubi dicit: Est ergo una possessio in suâ substantiâ, ut dixi, quæ est, & dicitur vera, naturalis, & realis possessio. Cæterum in istâ possessione sunt variæ habitudines, variæ qualitates, varii respectus. & eandem ulterius deducit, *n.6. & seq.* ubi addit; non esse majorem errorem uncquam in jure commissum, quàm cum Accurs. & Dd. possessionem in Naturalem & Civilem, tanquam in species separatas diviserunt.

29. Et quidem hanc divisionem Possessionis in Naturalem, & Civilem non esse generis in species inde manifestum est, quod in unam numero possessionem contrariæ istæ qualitates, habitudinésque diverso tempore succedant, absurdum autem est, unum individuum sub duabus esse speciebus: v. g. si quis rem alienam à non domino emat, putans venditorem dominum esse, is bonâ fide, & opinione Domini, átque ita civiliter possidet, & usucapionem inchoat, *pr. Inst. de Vjucap. & long. temp. præscr.* At postquam rescisciit, se rem à non domino emisse, & ita intelligit se rem alienam possidere, amittit quidem bonam fidem, & opinionem domini, & ita desinit possidere civiliter, incipiétque possidere tantùm naturaliter; at non desinit possidere, quia nihilominus in usucapione pergit, eandémque perficere potest, *l. Bonæ fidei.48.§.in contrarium.1.ff.de Acqui.rer.dom. l.2.§.si servus.13.ff.pro empior. l.iulianus.17.§.1.in f. ff.de Rei vindic.* cum sine possessione usucapio contingere non possit. *l.25.ff.de usurp.& usucap.*

30. Accedit sententiæ huic non exigua firmitas ex eo, quod, cum possessio facti sit, *l.1.§.si vir.4.ff.de A. vel A.Poss. l.Denique.19. ff.ex quib.caus.major.l.in bello.12.§.facti.2.ff.de captiv. & postlim.* & facta regulariter sint individua. *l. stipulationes non dividuntur.72. pr.ff.de Verb. ob.g.* consequens sit, possessionem, uti factum individuum, in duas separatas species dividi non posse, quam rationem Achilleam vocat Zas. *dict. loc. n.9.p.38.a.* ubi *antecedente n.* 8. rem illustrare conatur duabus similitudinibus à nive, & animâ hominis desumptis. In nive, scribit ille, albedo est, & frigus, quæ sunt diversæ qualitates intrinsecæ, diversæque operationis, & est tamen una nix, quoad sui substantiam; nam albedo nivis facit cæcutire; sed frigus horrere. Numquid hæ sunt operationes diversæ? & est tamen una & eadem nix. Sic una & eadem est anima, quæ habet tres potentias diversæ operationis, memoriam, voluntatem, intellectum, nihilominus non faciunt triplicem animam: sed una remanet anima trium potentiarum.

Quæ

31. Quæ cum ita sint affirmare non dubitamus, quod pronuntiatum hoc nostrum Pauli intelligendum sit non tantùm de unâ eâdémque possessione, quod scil. plures eandem rem in solidum possidere non possint civili possessione, vel naturali: Sed etiam de diversi possessionibus; quæ quidem specie non differunt; ex accidentarius tamen qualitatibus, indéque dependentibus effectibus, inter se distinctæ sunt: quod scil. plures eandem rem in solidum possidere non possint ita, ut alter civiliter, alter naturaliter possideat. Nam de quocunque dicitur, eum civiliter, aut naturaliter possidere, ille aut solus possidebit, aut planè non possidebit, ait Treutl. *vol. 2. disp. 21. thes. 4. inf. lit.* K. idque cum Cujac. *lib 9. obs. 32.* Donell. *ad tit. C. uti possidet. n 7. & seqq.* Connan. *lib. 3. comm. cap. 10.* Joh. Borcholt. *tract. feud. cap 9. n. 26.*

32. Sed hîc videre licet maximum inter Dd. contradicentes dissensum, quorum proinde tres diversas opiniones *dict. loc.* adducit Treutl. clarioribúsque verbis explicat Bachov. *in animad. ad Tr. ibid.* Prima est eorum, qui alium civiliter, alium naturaliter possidere statuebant; quæ ipsissima Sabinianorum sententia est, approbata à communi Dd. scholâ, ut videre est apud Bart. *ad h. l. 3. §. 5. n. 1. & seq.* Jason. *ibid.* Francisc. Duaren. *in comment. ad tit. de A. vel A. Poss. ad §. nostr. 5. cir. f. p. 642.* Joh. Vaudum, *lib. 2. quæst. 3.* Altera est eorum, quæ duos civiliter possidere posse putabant, quam sententiam sibi defendendam susceperunt Petrus Rogerius, quem refert Didac. Covarruv. *ad cap. Possessor m. f. 2. relect. 2. n. 4. de Reg. Iur. in 6.* & Vaconius à Vacunâ, *declarat. 39.* Tertia denique eorum est, qui penes duos Naturalem possessionem esse posse defendebant, quæ opinio asscribitur Martino antiquo Glossographo, & Bartol. *ad l. si ut certo. 5. §. ult. n. 9. ff. commod. per. l. final. ff. uti possid.* & exiguum apud Dd. applausum meruit. Quibus quartam adjicit Petr. Frid. Mind. *in tract. de mater. possess. cap. 10. n. 4.* cum pauculis aliis, ut ipse fatetur, putans duos non modò civiliter: sed etiam naturaliter in solidum posse eandem rem possidere.

33. Esset quidem operæ pretium in primæ hujus partis expositione paulò diligentius inquirere in fundamenta, quibus superstructæ sunt diversæ istæ opiniones, & inprimis adducere illorum exempla, quibus concursum possessionis in solidum, sive ea Civilis, sive Naturalis sit, demonstrare conantur: sed quia primaria respondendi refutandíque ratio in tertiâ *hujus* §. parte continetur,

netur, meritò in eundem locum laborem hunc deferimus, & ad explicationem reliquorum verborum, quæ in primo, primæ partis, membro supersunt, nos accingimus.

34. Addit JCtus, *in solidum*, quæ verba nonnullos interpretari *ex eadem caussa* scribit Franc. Duaren. *dict. loc. in pr. explicat.* §. *nostri. p.* 641. quasi Paulus diceret: plures eandem rem ex eâdem caussâ possidere non possunt, ubi approbamus censuram ipsius Duareni *ibidem* scribentis, interpretationem hanc sibi videri quàm ridiculam esse, quod inaudita sit hæc significatio, nec ullum possit exemplum proferri. Est enim in solidum possidere totam rem possidere. Nam quamcunque rem possidemus, illam vel totam, vel pro parte possidemus: si totam, possidemus in solidum; sin pro parte, tunc vel pro diviso, vel pro indiviso, utrobiq; tamen rem certam possidemus. Pars pro diviso certa est ratione loci, pars pro indiviso est quidem secundum quid incerta, quatenus non incurrit in sensum: certa tamen est ratione quotæ, dimidiæ, tertiæ, quartæ, &c. quæ eodem modo rectè possidetur. *l. locus.* 26. *l. si qui fundum.* 43. *pr. ff. de A. vel A. P. l. Emptor fundi.* 4. *pr.* §. 1. *ff. pro emptor.*

35. Et hoc ipsum, quod dicitur de possessione, procedit etiam in dominio, non obstante, quod possessio nihil commune habeat cum proprietate. *l. Naturaliter.* 12. §. 1. *ff. de A. vel A. Poss.* Plures enim non possunt esse domini in solidum unius rei. *l. si ut certo.* 5. §. *si duobus. ult. ff. commod.* cum naturalis ratio satis demonstret hoc fieri non posse, ut si unus habeat totum jus liberè disponendi de re aliquâ, quod dominii est, alterum quoque eodem jure gaudere. Possident quidem duo eandem rem, quam habent communem, ut socij: sed socii non sunt domini in solidum rei communis: sed pro partibus indivisis, quæ animo & intellectu magis habentur, quàm corpore *l. servus communis.* 5 *in pr. ff. de stipul. servor.* Cum itaque dicimus rem esse communem duorum, non hoc significamus, singulos esse in solidum dominos ejus rei. Natura enim hoc non patitur: sed hoc intelligimus, singulos habere partes ejus rei, & quidem indivisas, quæ magis habentur animo, quàm corpore. Vide Duaren. *dict. loc. p.* 641.

36. Subjicit JCtus, *rem eandem.* Hic intelligendam esse rem corporalem patet ex eo, quod corporalia tantùm possideri possunt *l. Possideri.* 3. *pr. ff. de A. vel A. Poss.* Incorporalium verò propriè nulla possessio sit. *l. sequitur.* 4. §. *si viam.* 27. *ff. de Vsurp. & Vsucap.*

Nec

Nec id mirum, quia possessio acquiritur animo & corpore. *l. Quemadmodum.* 8. *ff. de A. vel A. Poss.* at corpore apprehendi non potest, quod incorporeum est. Tangi enim nulla res, nisi corporalis, potest, ut inquit Lucretius. Hinc Theophil. *in pr. inst. de interdict.* possessionē ita definit: Νομή ἐστι σωματικὴ πρᾶγματος κατοχή. Possessio est rei corporalis detentio. Et hâc in parte adesse universi Juris consensum testatur Coll. Jurid. Argent. *lib.* 41. *tit.* 2. *thes.* 11. *n.* 1.

37. Sed quia tamen utilitatis caussâ eò ventum est, ut rerum incorporalium usus habeatur pro possessione. *l. quotiens.* 20. *ff. de servitut.* & eorum jurium tuendorum gratiâ dentur interdicta quasi possessoria. *l. sicut autem.* 8. §. *Aristo.* 5. *vers. sed & interdictum. ff. si servitus vindic.* in quâ lege datur interdictum uti possidetis contra eum, qui me non patitur uti eâ servitute, in cujus quasi possessione sum: ideò non absurdum quis statuerit, qui assertionem JCti Pauli ad eas quoque res accommodaturus, & dicturus est, quod plures eandem servitutem, sive ea realis, sive personalis sit, in solidum quasi possidere non possint. Conjungantur ea quæ *supra thes.* 20. & 24. hâc ipsâ de re allata sunt.

38. Denegat autem JCtus ejusdem rei possessionem in solidum *Pluribus*, quod vocabulum ratione subjectorum exemplorum videri posset restringendum esse ad duos, cum omnia ea mentionem faciant possessionis duorum, sicuti & Julianus *in l.* 19. *in pr. ff. de precar.* tribus vicibus hoc vocabulo utitur, dum inquit: *Duo* insolidum precariò habere non magis possunt, quàm *duo* in solidum vi possidere, aut clam. Nam neque justæ, neque injustæ possessiones *duæ* concurrere possunt: Sed quia in possessione in solidum tribus, quatuor, quinque, aut pluribus assignanda eadem militat ratio prohibitiva, quæ impedit, quò minus vel duo saltem ad solidam ejusdem rei possessionem pervenire possint: (sicuti enim animus, qui totam rem, cujus possessio acquisita est, occupatam, comprehensamque tenet, facit, ut nec unus ad veram ejusdem possessionem tàmdiu pervenire possit, quàmdiu eam non omiserit; ita etiam longè fortius operabitur, ut nec duo, tres, quatuor, &c. eandem sibi asserere possint,) non dubitamus retinere nativam vocabuli significationem, & à possessione in solidum excludere omnes eos, qui plurali numero signari possunt.

39. Erit itaque hujus primi, primæ partis, membri hæc vera sententia. Etsi unius ejusdémque rei corporalis possessio pluribus, & diversis ex caussis alicui obvenire possit: non tamen ex contra-

contrario duo, tres, quatuor, aut etiam plures unius ejusdémque rei corporalis possessionem in solidum sibi acquirere, átque ita eandem rem corporalem in solidum possidere possunt; sive sermo sit de uno eodémque genere possessionis, Civilis, Naturalis, Justæ, Injustæ, Bonæ fidei, Malæ fidei: sive de diversis Possessionibus, non quidem specie differentibus; ex accidentariis tamen qualitatibus inter se distinctis.

40. Secundum primæ partis membrum, quod sententiæ Paulinæ ἀδιολογίαν, & decidendi rationem subjicit his verbis in Pandectis Florentinis continetur: Contra naturam COEppe est, ut cum ego aliquid teneam, tu quoque id tenere videaris. sive ut Haloandrina, & Basileensis editiones paululum immutato vocum ordine habent: Quippe contra naturam est, ut cum aliquid ego teneam, tu quoque id videaris tenere.

41. Illationem JCti in hoc membro putamus esse hanc. Quiequid prædicatur de genere, illud etiam prædicandum est de specie: Atqui de genere Possessionis, scil. de detentione prædicatur, quod ea per rerum naturam non possit esse in solidũ penes duos, plurésve: E. illud quoque prædicandum erit de specie detentionis, scil. de Possessione, quod scil. per rerum naturam ea non possit esse in solidum penes duos, plurésve.

42. Ad pleniorem hujus membri intellectum primò omnium in veram vocis *Naturæ* significationem inquirendum est. Naturam enim, (quam Græci φύσιν appellant, & nonnulli ab eo dictam volunt, quod nasci faciat, videatur Joh. Oldendorp. *in Lexico*,) in jure nostro variè usurpari in confesso est. Nam interdum Natura dicitur prima caussa, à quâ omnes omnium caussæ producuntur, quâ in significatione accipitur pro Deo ipso creatore cœli, & terræ. § *in pecudum.* 37. *Inst. de rer. divis.* quo in sensu Florentinus graviter dicit *in l. ut vim.* 3. *ff. de Iust. & Iur.* Naturam constituisse inter nos cognationem quandam, quorsum & communiter referunt *l. sed & si restituatur.* 28. §. *si paterfam. ult. ff. de judic.* Audiamus hâc de re Senecam *lib.* 4. *de benefic. cap.* 7. ibi: Natura, inquit, hæc mihi præstat. Non intelligis te, cum hoc dicis, mutare nomen Deo. Quid enim aliud est Natura, quàm Deus, & divina ratio toti mundo, & partibus ejus inserta? *& seq. cap.* 8. Ergo nihil agis ingratissime mortalium, qui te negas Deo debere, sed naturæ; quia nec natura sine Deo est, nec Deus sine natura: sed

idem est utrumque, nec distat. Non tamen assensum præbemus Accursio, qui *in pr. Inst. de Iur. Nat. Gent. & Civ.* naturam, quæ omnia animalia jus naturale docuisse dicitur, Deum interpretatur, cum longè commodior sit ea vocabuli acceptio, quam dedimus *posit. 2. disput. nostr. inaugural.*

43. Proxima ea significatio est, quâ solemus appellare *Naturam*, rationem honesti, sive naturalem illam Dei operationem, quæ mentibus nostris insedit, cujus ipse Deus auctor est. Ita usurpatur ab Augustino *lib. 3. confess. cap. 8.* qui locus relatus est in Jure Canonico, *C. Flagitia. 13. caus. 32. quæst. 7.* item ab Imp. Justinia. *in §. singulorum. 11. Inst. de rer. divis.* ubi vetustius jus naturale, (gentium scil. utpote à quo modi acquirendi ibidem relati dependent,) cum ipso genere humano rerum Naturam prodidisse ait. Unde etiam dicitur Naturalis æquitas *in l. Hoc edictum. 1. pr. ff. de minor. 25. ann.* quam scil. secundum constantem & perpetuam voluntatem sequitur magistratus.

44. Nonnunquam etiam Natura hominum pro voluntate eorundem pronâ ad malum, quæ eis per primi parentis lapsum, & Satanæ imposturam indita est, ab ipsis etiam JCtis accipitur, ut ab Ulpian. *in l. Item si unus. 17. §. principaliter. 6. ibi: res fere sine exitu futura est, propter naturalem hominum ad dissentiendum facilitatem ff. de recept. qui arbitr. receper.* itémque ab Impp. Theodosio, & Valentiniano *in l. meminimus. 2 in pr. C. quando & quibus pars quarta debet. lib. 10. t. 34. ibi: Naturale quippe vitium est negligi, quod communiter possidetur.*

45. Frequentissimè tamen omnium denotat vim, conditionem, seu qualitatem omnibus rebus corporalibus, & incorporalibus inditam, innatam, attributam, & ex primordiis inhærentem. Sic dicitur Natura rerum, *in l. 4. ff. de præscr. verb.* Natura hominum, *in l. Respiciendum. 38. ff. de reb. cred. si cert. petat.* Item *in l. Arescusa. 15. ff. de stat. homin.* Natura agrorum. *in l. 1. §. final. in l. in summâ. 2. §. apud Namusam. 6. ff. de aq. & aqu. pluv. arcendâ.* Sic locus sui naturâ damnum inferre dicitur, *in l. fluminum. 24. pr. ff. de damn. infec.* Sic Cajus rem suâ naturâ interiisse scribit, quæ fato suo functa est, *in l. si plures. 14. §. ult. ff. depositi.* eodem modo, quo idem *in l. si vina. 15. pr. ff. de peric. & comm. rei vend.* vina suâ naturâ corrupta asserit. Sic Julianus *in l. cum emptor. 5. ff. de rescinden. vendit.* acceptilationem non suâ naturâ valere scribit, id est, non propriâ vi & potestate ei ab initio inditâ. Quomodo & vis genui-

na,

na, omnibus animantibus innata, naturæ nomine venit, *in §. Apium quoque. 14. & seqq. Inst. de rer. divis. l. 1 §. & generaliter. 7. ff. si quadrup. pauper. fecisse dicat.* unde ea feritas genitalis dicitur, *in pr. vers. cæterum. Inst. eod. tit.*

46. Atque in hâc ultimâ, eâque frequentiori significatione credimus usum, esse hoc in loco JCtum Paulum voculâ Naturæ, quasi diceret: Vim, qualitatem, seu conditionem corporibus ab initio & primordio rerum naturalium attributam inditámque non permittere, ut quam rem totam ego manu teneam, pugnóque inclusam comprehendam, tu quoque eandem in solidum tenere, pugnóque includere, & comprehendere possis. Nam quamvis fieri possit, ut plures fortè eandem rem, (v. g. equum, librum, cathedram, columnam, similémque,) manu attingere, apprehendere teneréque possint; tamen tali actu à singulis non totum corpus in solidum: sed certas potius partes attingi, apprehendi, teneríque quivis noctuinis oculis non præditus apertè videt. Verùm de his plura dicendi infra in parte quartâ textus nostri commodior locus se offeret.

47. Ex quibus non obscurè colligimus sequentia πορίσματα. I. Argumenta, quæ à Naturâ sumuntur, in Jure esse fortissima. II. Quoties deficiat aperta legis dispositio casus alicujus emergentis, in Jure & consiliis posse allegari rationem naturalem. Nam ut Bald. *in l. 1 C. de serv. fugitiv.* scribit: Stultus est, qui quærit aliam rationem, quàm Naturam vel sensum. ubi allegat Averroem. (nec enim in libris Juris nostri inusitatum est Medicorum testimonium, uti Paulus *in l. septimo 12. ff. de stat. homin.* ad Hippocratis doctissimi viri auctoritatem provocat; quam etiam laudat Ulpian. *in l. intestato. 3. §. de eo a. final. ff. de suis, & legitim.* ubi Dn. Gothofr. *in not. marginal.* adjicit: cuilibet in arte suâ perito credendum esse,) qui consentientem habet Galenum, *in lib. de sanitat.* scribentem: Quod oculi vident, aures audiunt, non esse necesse probare. Sic Modestin. noster *in l. scire oportet. 13. §. si n. quis 7. ff. de excusation.* allegat pro ratione Naturalem Justitiam, quemadmodum & Paulus noster *in l. cum ratio. 7. ff. de bon. damnat.* se fundat in Naturali ratione, quasi lege quâdam tacitâ quam rationem naturalem Bald. *in l. unic. §. cum igitur 1. C. de caduc. toll.* vocat Clypeum, sub quem tegatur jus nostrum. Videantur plura apud Zas. *in enarrat. §. nostr. n. 4. p. 30.* ubi in fine ita alloquitur auditores suos: Ista sunt ornamenta in hâc difficili materiâ, ut levetur vobis tædium.

 48. Di-

48. Dignum autem inprimis obſervatione eſt, quod JCtus non ſimpliciter ita formet ſententiam, contra Naturam eſſe, ut cum ego aliquid teneam, tu quoque id *teneas*: ſed quod notabiliter, &, ut noſtrates loqui amant, cum emphaſi & myſterio utatur vocabulo *videaris*, quod verbum πλαστικὸν eſt, & fictionem denotat, exemplo *l. Naturaliter.12. pr. ff. de A. vel A. poſſeſſ. & l ex imperfecto. 23. in f. ff. de leg. & fideic. 3.* (in quâ lege contra mentem Gothofredi, verbum *videtur* πλαστικῶς accipiendum eſſe ſuadet *l. Princeps. 31. ff. de legib.*) Quomodo & *in hoc ipſo §. in partè quartâ, & ultimâ* bis hoc in ſenſu eadem vocula reperitur, dum Paulus ait: Non magis eadem poſſeſſio apud duos eſſe poteſt, quàm ut tu ſtare *Videaris* in eo loco, in quo ego ſto, vel in quo ego ſedeo, tu ſedere *Videaris*.

49. Erit ergo hic ſenſus Pauli noſtri. Quam rem ego teneo, vel ubi ego ſto, aut ſedeo, eandem rem tu tenere, vel ibi tu ſtare aut ſedere non modò *in veritate* non potes: ſed nec *fingi* poteſt, ut eandem rem tenere, ut ibi ſtare, aut ſedere videaris. Quod argumentum eſt præciſæ impoſſibilitatis. Nam quæ per naturam, rerúmque naturalium conditionem, & qualitatem conſtare, eveniréque nullo modo poſſunt, iſta nec fictione quâdam introduci poſſe dicenda ſunt, exemplo manifeſto *in §. minorem. 4. Inſt. de adoption.* ubi negatur minorem natu majorem adoptare, & ita fictitium filium efficere poſſe, quod pro monſtro ſit, ut filius ſit major natu, quàm pater verâ & naturali generatione.

50. Quod ipſum Pauli pronuntiatum de detentione in genere, ut primam paragraphi partem concludamus, nos cum eodem accommodamus ad ſpeciem, id eſt, poſſeſſionem propriè dictam, & intrepidè dicimus, uſque adeò duos plurésve unam rem in ſolidum poſſidere non poſſe, ut etiam hoc juris poteſtate fingi non poſſit, niſi quis manifeſtam ipſi naturæ, conditioníque rebus naturalibus inſitæ, earúmque qualitatibus vim inferre velit.

SECVNDA PARS PARAGRAPHI.

51. Secunda paragraphi pars conſiſtit in his verbis: Sabinus tamen ſcribit, eum qui precario dederit, & ipſum poſſidere, & eum, qui precario acceperit; & conjungitur quidem cum præcedenti parte per conjunctionem diſcretivam, ſeu adverſativam *Tamen* ſatis commodè hoc ſenſu: Quamvis rerum Natura non permittat, ut duo plurésve eandem rem in ſolidum

poſſide-

possidere possint; Sabinus tamen exemplum aliquod in contrarium afferre conatus est, ex materiâ Precarij desumptum. Nam rem precariò concessam duos in solidum possidere existimavit, eum quidem, qui precariò dederit, civiliter; alterùm verò, qui precariò acceperit, naturaliter.

52. Ut pleniorem habeamus horum verborum intellectum, subdividemus ea in duo membra specialiora. Quorum primum agit de Auctore hujus sententiæ, quisnam ille Sabinus fuerit, qui hoc scripsit; alterum de ipsâ sententiâ, quam scripsit, addito breviter judicio nostro, utrum ea probanda, an verò rejicienda sit.

53. Auctorem ipsum quod attinet, apparet ex *l. 2. §. post hunc maximæ. fin. ff. de origin. Iur.* plures fuisse hujus nominis JCtos, ex quibus duo præcipuè celebres, magnæque famæ fuerunt: *Massurius scil. Sabinus, & Cælius Sabinus.* Et Massurius, (ut libri Florentini nomen hoc constanter exprimunt, licet alij *Masurius* habeant,) Sabinus quidem è plebe homo Atejo Capitoni in disciplinâ Juris successit, & Coccejum Nervam æmulum habuit. Receptus est tandem in equestrem ordinem jam grandis natu, & annorum ferè quinquaginta. Ei neque amplæ facultates fuerunt, & plurimum à suis auditoribus sustentatus est, obtinuitque à Tiberio Cæsare, ut sibi de jure respondere liceret, atque ita publicè primus rescripsit. *dict. l. 2. §. ult.* Extat de hoc Massurio illud in Satyrâ Persei carmen, in personâ Libertini:

Vindictâ postquam meus à Prætore recessi,
Cur mihi non liceat, jussit quodcúnque voluntas,
Excepto si quod Masuri rubrica notavit.

54. Cælius autem Sabinus successit Cassio Longino in disciplinâ juris. Is ab Otthone Imperatore bimestrem, Quinctili scil. & Sextili Mense, cum Flavio Sabino fratre Imperatoris Vespasiani, consulatum acceperat, quorum honori ne Vitellius quidem Victor intercessit, auctore Tacito. Vespasiani tamen temporibus plurimum eum potuisse attestatur Pomponius *in dict. l. 2. § ult. in f.* eâ proculdubio de causâ, quod cum fratre Imperatoris Flavio Sabino amicitiâ, & concordi consulatu conjunctus fuerat. Plura de his videri possunt apud Bernard. Rutilium, *in vitis ICtorum, sub Massurio Sabino, pag. m. 213. & sub Cælio Sabino, p. m. 227.*

55. Putamus autem in nostro textu à Paulo allegari priorem illum Massurium Sabinum, idque eâ ratione, quod Cælius Sabi-

nus unicum tantùm librum edidisse dicatur de edicto Ædilium Curulium, in quo multa de venalium servorum legibus, tanquam de præcipuo ædilitii edicti argumento, scripsit, quæ materia cum Precario, aut etiam cum Possessione, nullam videtur habere affinitatem. Cum contra à Massurio Sabino plura ferantur opera relicta: Memorabilium scil. libri XII. Juris Civilis libri III. (qui inserti sunt indici Pandectis præfixo, ex quot antiquis Auctoribus compositum sit Digestorum opus,) Commentarii de indigenis, & unicus liber de furtis. Ex quibus voluminibus Gellius, Macrobiúsque multa nominatim sumsere, quæque eruditissimis commentariis illustrata sunt à Pomponio libris XXXV. ab Ulpiano libris LI. à Paulo libris XVI. ut quadantenus colligi potest *ex pr. Inst. de hered. Instit.* Et si quid conjecturâ assequi possumus, existimamus locum nostrum desumptum esse, ex libris tribus Juris Civilis, quibus dubio procul difficilimam hanc Possessionis materiam diligenter exposuit.

56. Sententiam ipsam hujus Massurij Sabini quod concernit, mutuatur ille exemplum aliquod possessionis duorum in solidum à Precario, quod precibus utendum petenti conceditur tàm diu, quàm diu is, qui utendum concessit, patitur. *l. 1 pr. ff. de precar. l. 2. §. & naturalem. 2. ff. eod.* in hoc enim liberalitatis genere, uti vocatur *dict. l. 1. §. 1. ff. de precar.* putat Sabinus & eum possidere rem precariò concessam, qui dedit, quæ etiam sententia Ulpiani est, *in l. certè. 6. §. is qui rogavit. 2. ff. eod. tit.* Et eum qui precariò acceperit, quod, alio tamen in casu, vult idem Ulpian. *in l. in rebus. 4. §. meminisse. 1 & §. item qui. 4. ff. eod.* atque ita dari unius ejusdémque rei duos possessores in solidum, ex quibus prior civilem, quam animo retinet; alter naturalem, cui corpore incumbit, possessionem habeat.

57. An verò adducto huic Sabini exemplo fides aliqua habenda, facilè apparebit, si naturam ipsius Precarii, diversúmque rogandi modum paulò accuratius considerabimus. Precarium enim; (quod neque donatio, neque contractus verè & propriè dici potest: sed potiùs de naturâ utriúsque participat, similéque donationi & commodato esse dicitur *in l. 1. §. & est simile. 3. l. interdictum. 14. ff. de precar. l. eum qui emit. 14. §. is qui precario. 11. ff. de furt.* Add. Treutl. *vol. 1. disp. 24. θ. 5. lit. c. & seq.* & Coll. Jur. Arg. *lib. 43. tit. 26. θ. 2. & 3.*) non uno & eodem modo: sed diversimodè constituitur. Interdum enim, & quidem frequentiùs, precarium

quis

quis rogat simpliciter, ut in possessione sit tantùm; Interdum verò precibus quis illud addit, ut sibi possidere liceat, quæ distinctæ precarium constituendi formæ in legibus mox allegandis fundamentum sat firmum habent.

58. Priori modo si ineatur precarium, is qui simpliciter rogavit, ut in possessione sit tantùm, rem precariò concessam non possidet: sed possessio istius remanet penes dantem, qui eandem possidet suo animo, & alterius corpore, eodem planè modo, sicut per servum, colonum, inquilinum, procuratorem, eum apud quem deposuimus, cui commodavimus, & alios quoscúnque, qui alienæ possessioni ministerium præstant, secundum *l. Quod meo. 18. in pr. ff. de A. vel A. Poss.* possidemus. Unde etiam precarium, & conductio conjunguntur *in l. cum & sortis. 35. §. 1. ff. de pignor. act.* Et denegatur quidem huic, qui ita simpliciter precarium rogavit, possessio *in l. si quis ante. 10. §. idem Pomponius 1.* ibi: *precariò autem rogavit, nō ut possideret: sed ut in possessione esset. ff. de A. v. l. A. Possess. l. si fur. 32. §. ult.* ibi: *Precarii rogatio non in hoc interponitur, ut debitor possessionem habeat: sed ut ei tenere rem liceat. ff. de Vsurp. & Vsuc. l. 2. §. habere. 3. l. 6. §. is qui rogavit. 2. l. Quæsitum. 8. in pr. & l. cum precario. 21. ff. de precar.*

59. Et hoc quidem jure optimo. Cum enim precarium magnam cum commodato habeat affinitatem, *dict. l. 1. §. 3. ff. de precar.* & utrúmque usum rei ad alterum transferat, eâ quidem differentiâ, ut in commodato usus cum certo modo, tempore, & fine præscribatur ab eo, qui beneficium tribuit, *l in commodato. 17. §. sicut autem. 3. ff. commod.* in precario autem usus tàm diu relinquatur, quàm diu concedenti libuerit, *l. 2. §. & naturalem. 2. ff de preca.* manifesti autem juris sit, quod commodatarius rem commodatam non possideat, *l. Rei commodatæ. 8. ff. commod. l. officium. 9. ff. de R. vind. l. Possideri. 3. §. sed si is. 20. ff. de A. vel A. Poss.* quis non videt, idem statuendum esse de eo, qui simpliciter rem precariò rogavit, quique aliàs in re concessâ minus juris, quàm commodatarius, habet: A tenente enim precarium, quocunque tempore concedens mutaverit voluntatem, revocari potest; à commodatario autem ante finitum usum intempestivè rem repetere non officium tantùm impedit; sed & suscepta obligatio inter dandum accipiendúmque. *dict. ll.*

60. Sin autem posteriori modo precarium constituatur, is qui rogavit, ut sibi possidere liceat, verè nanciscitur possessionem, sed natura-

naturalem tantùm, ex quâ non procedet usucapio, cum non possideat opinione domini, *l. si servus. 22. §. is qui pignori. 1. ff. de noxal. action.* & eo casu precarium concedens nullo modo, nec civiliter, nec naturaliter possidebit. §. *Retinēdæ. 4. vers. nam uti possidetis. Inst. de interdict. l. communi. 7. §. inter prædones. 4. ff. commun. divid. l. Quæcunque. 13. §. interdum. 1. ff. de Public. in rem act. l. ait Prætor. 2. §. habere. 3. l. in rebus. 4. §. meminisse. 1. & §. item qui. ult. l. Certe. 6. §. Iulianus. 3. l. Precario. 9. l. cum precario. 12. pr. §. 1. l. 16. l. qui precario. 17. & aliis locis pluribus, ff. de precar. l. Pomponius. 13. §. si is qui. 7. ff. de A. vel A. Poss.*

61. Et hæc quidem precaria possessio, quam diu concedens eam penes possidentem remanere patitur, justa possessio est, hoc enim prædicatum eidem attribuitur *in d. l. quæcunque. 13. §. interdum. 1. ff. de Public. in rem. in l. si servus. 22. §. is qui pignori. 1. ff. de noxal. action. l. communi. 7. §. inter prædones. 4. ff. comm. divid. & fac. l. Pomponius. 13. §. si is qui. 7. junct. §. ult. ff. de A. vel A. Poss.* Quia tamen precarium repetenti, sequestratâ omni morâ, statim reddendum est, *l. 1 in pr. & §. & distat. 2. l. 2. §. & naturalem. 2. ff. de precar.* accidit, ut si non illicò reddatur, possessio ea fiat injusta, quæ etiam caussa est, cur sæpissimè in Jure precaria possessio trigæ malæ fidei possessionis, quam Græci βίᾳ, ἢ λάθρᾳ, ἢ ἀπάτῃ possidere vocant, inseratur, & cum violentâ & clandestinâ possessione passim conjungatur, ut videre est *in l. si quis diuturno. 10. in f. pr. ff. si servit. vindic. in l. Pomponius. 13. §. Cum quis. 1. ff. de A. vel A. Poss. l. 1. pr. §. perpetuo. 5. & §. quod ait Prætor. 9. ff. uti possidetis,* & in aliis locis cumulatis à Coll. Jur. Arg. *lib. 41. t. 2. thes. 20. in pr.*

62. Erit igitur constans hæc juríque consentanea sententia, repudiatâ Sabini opinione, nuncquam in precario concurrere posse duorum possessionem in solidum. Nam siquidem roganti placuerit simpliciter, & communiori modo petere, ut in possessione sit tantùm, non possidebit rem precariò concessam: sed naturaliter tantùm eandem detinebit, possessione remanente penes concedentem. Si verò precarium non constiterit in terminis simplicibus: sed accesserit qualificata ea petitio, ut sibi possidere liceat, omninò dicendum veram possessionem â concedente in rogantem translatam esse, qui, quàmdiu concedenti placuerit, solus rem concessam possidebit.

63. Sed nónne hæc Sabini opinio conceptis verbis continetur *in l. Et habet. 15. §. eum qui. 4. ff. de precar.?* Ita certè multis videtur,

tur, & inter eos etiam doctissimo, & acris ingenij Viro Bachovio, (quo elogio eundem condecorat Amplis. Mejerus noster *in præfat. ad Lector. tom.* 1. Coll. Jur. Argent.) *in animadv. ad Treutl. vol.* 2. *disp.* 21. *thes.* 4. *lit. k p.* 321. *& seq.* ita scribenti: Sabiniani posteriori hoc sensu, (id est diverso genere possessionis,) duos, alterum civiliter, alterum naturaliter, alterum justè, alterum injustè, possidere eandem rem posse existimaverunt: cum nihil prohibeat, aliquem animo possidere civiliter, ut corporalis tamen possessio penes alium existat; & hoc contingit in precario, ut possideat qui rogavit, nec tamen possessio civilis discesserit à cōcedente, qui rem, quandocunque vult, revocare potest, veluti hoc expressum est *in l.* 15. §. 4. *ff. de precar.*

64. Quanquam verò Cujac. (quem unum Petr. Fab. *lib.* 1. *semestr. cap.* 7. *& lib.* 2. *c.* 10. sibi pro centum millibus esse profitetur,) *lib.* 9. *obs.* 32. *post. pr.* respondeat, eum locum Pomponij sumptum esse ex libris, quos ille ad Sabinum scripsit, attestante id ipsâ legis inscriptione, & proinde continere sententiam Sabinianorum, à quâ Labeo, & cæteri JCti, inprimis Proculejani, immò & aliqui eorum, qui à partibus Sabini aliàs steterunt, discessionem fecerint; quam Cujacij, & Treutleri eam approbantis responsionem, illâ, quam mox allaturi sumus, sinceriorem judicat Bachov. *dict. loc. pag.* 322. non tamen facere possumus, quin præferamus, & pro ingenij nostri tenuitate propugnemus eruditissimam istius legis ἀνάλυσιν, quam habet celeberrimus Antecessor, & Præceptor noster Mejerus, in Coll. Jur. Arg. *lib.* 41. *tit.* 2. *thes.* 7. *n.* 17. *object.* 2. quâ assumptâ facilè cuivis apparebit, non approbatam eo in loco: sed potius improbatam Sabinianorum sententiam contineri.

65. Summa Mejerianæ ἀναλύσεως hæc est: comprehendi *in dict.* §. 4. duos diversos casus constituendi precarium, suprà *thes.* 57. *& seqq.* à nobis etiam explicatos. Et priora quidem verba pertinere ad secundum modum precarij, si quis precibus annectit, ut sibi possidere liceat, hunc enim nancisci possessionem non esse dubium. Sequentibus verò verbis afferri novam aliquam & generaliorem quæstionem, pertinentem vel ad primum membrum, si scil. rogavit, ut sibi tantùm in possessione esse liceat, vel certè si precarium simpliciter constitutum sit; & ita quidem responderi ad allatam quæstionem, ut liceat intelligere, utrúmq; simul non possidere eodem casu. Dicit enim Pomponius, *penes utrúmque esse*

eum hominem qui precariò datus esset, (ubi plurimùm inter se differant, *utrúmque possidere*, & rem *penes utrúmque* esse, cum res non modò sit penes eum, qui possidet, *l. penes te. 63. ff. de verb. sign.* sed etiam penes eum, qui tantùm detinet, *fac. l. locum. 3. § si tabula. 2. junct. l. 1. pr. ff. de tabb. exhib. l. qui legatorum. 2. §. 1. f. ff. pro hered. &c.*) penes eum, qui rogâsset, *quà possidet corpore*, id est, sine possidendi animo rem naturaliter tenet, ut is, apud quem res deposita est: penes dominum, *quia non discessit animo possessione*, id est, simpliciter rogatus noluit in rogantem possessionem transferre: sed sibi eam retinere, & per rogantem possidere.

66. Hanc Mejeri nostri explicationem contortam appellat Bachov. talémque quæ paulò frigidiorem, & subineptam quæstionem JCto asscribat, loco suprà citato, quamvis suppresso nomine, ita tamen ut haud obscuras inserat conjecturas, quæ nobis confirmare possunt, tela ibidem emissa in Mejerum directa esse. Quarum primam desumimus à temporis circumstantiâ, dum dicit, locum istum aliquos prorsus contortè novitevita explicâsse, quod optimè in Mejerum quadrat, qui ante biennium, dum Bachov. Anno Christi 1619. adulto hæc scriberet, secundum tomum Coll. Jur. Argent. in lucem emiserat 4. *Cal. Septemb. An.* 1617. Alterum colligimus ex subjunctâ explicatione *l. 3. in pr. ff. uti possidet.* quam, ut æquè noviter allatam, iisdem illis, de quibus modò dixit, asscribit; est autem explicatio *dict. l.* quam innuit, prorsus ea, quam Mejerus noster habet, *dict. lib* 41. *tit.* 2. *thes.* 7. *nu.* 17. *object.* 1. Ut tertiò taceamus in allegandâ istâ explicatione non sensum modò: sed ipsissima Mejeri verba afferri. Etsi enim fieri potuisset, ut Minervâ, aut Ilythejâ favente, alius etiam observâsset istam legis ἀνάλυσιν, (δυσκόλον γὰρ ἐστι ταῦτα νοήματα εἰς διαφόρους ἐρχεσθαι ἀλλοφυῶς, ut ex Eustat. monet Petr. Fab. *lib.* 3. *semest. cap.* 24.) eámque ut à se inventam protulisset, haud dubiè tamen in verbis licuisset aliquam deprehendere discrepantiam.

67. Sed breviter afferendæ sunt vindiciæ Mejeri, & inquirendũ utrum Bachovij rationes illius ponderis, & momenti sint ut evincant, Mejerum jure merito tàm gravi censurâ notatum fuisse. Et primò quidem, cum fundamentum explicationis Mejerus posuerit in notissimo Juris principio, duos in solidum non possidere, scribit Bachov. hîc peti videri principium, quoniam Sabiniani diverso possessionis genere duos possidere absurdum non dixerint. Sed regerimus nos, licet locus noster desumptus sit ex

libro

libro Pomponij 29. quem ad Massurium Sabinum scripsit, nullam tamen firmam esse consequentiam, ut statuamus Pomponium fuisse Sabinianum, & per consequens propugnâsse etiam erroneam Sabinianorum opinionem, statuentium duos eandem rem diverso possessionis genere possidere posse. Potuit enim Pomponius commentariis suis illustrare diversæ sectæ auctorem, & nihilominus Proculejanorum sententiæ subscribere, in quorum castra eum dubio procul secessisse vel illud argumento est, quod Labeonem Proculejanorum auctorem, non sine singulari elogio enchiridio suo inseruerit, eundémque ab ingenij qualitate, doctrinæ fiduciâ, & studio in cæteris operis sapientiæ commendârit: cum contrà in descriptione JCtorum, qui in Sabinianorum castris stipendia memerunt, à tali laude sibi temperet, ut videre est ex *l.2. §.ult.vers.hi duo. ff.de orig.Iur.*

68. Deinde subjicit Bachovius, obstare Mejerianæ explicationi, quod in precario regulariter, & in dubio, possideat is, qui rem precariò rogavit, quod, ut ante probatum, præsupponit, & ita etiam simpliciter à JCto *in h.l.* 15. §. 4. proponi asserit, ita ut alienum fuerit à mente JCti quæstionem aliam, & generaliorem fingere. Sed hoc ipso Bachov. principium peti videtur, & fallaciæ insimulationem, cujus Mejerum paulò ante reum peregerat, haud facilè effugiet. Nam Mejerus nuncquam assensum suum præbuit illi opinioni, quâ regulariter possessio rei precariæ roganti attribuitur, ut videre est *ex dict. thes.7.n.5.* sed ex contrario constanter defendit, precarium rogantem non aliter nanciscì possessionem, quàm si in specie addat precibus, ut sibi possidere liceat, *ibid.thes.seq.8.n.15.* Quomodo ergo opinio ea, quam Mejerus suam non fecit, obstare posset explicationi ab eo allatæ? Cur Mejero denegatur idem jus paulò ante Sabinianis indultum, quibus eâ de caussâ objici non posse regulam Juris, duos in solidum non possidere, statuebatur, quia ipsis absurdum non esset, diverso possessionis genere duos possidere posse?

69. Tertiò putat ipsam seriem & contextum plusquàm manifestò arguere unum ibi casum tractari, scil. eum, quo rogans nanciscitur possessionem, & paulò frigidius, & subineptè quærere JCtum, an concedens possideret in eo casu, ubi possessio ad rogantem non transit. Sed ex quibus verbis eruuntur ista manifesta argumenta, quod in hoc paragrapho unus tantùm tractetur casus? Ergo novum & inauditum in jure est, in unâ Lege, immò

in uno paragrapho sæpius cumulari, & decidi plures quæstiones? præsertim in hàc precarij materiâ, quod non uno eodémque modo contrahi apertè docet vel unica *l. si quis.* 10. §. *idem Pomponius,* 1. *ff. de A vel A. Poss.* & proinde, ratione diversorum modorum contrahendi, diversas continere potest quæstiones? Nec tamen propterea frigidior, & subinepta erit JCti Pomponij quæstio, etsi etiam in casu simplicis precarij, & quando possessio in rogantem non transit, quærat, an is quoque, qui rogatus sit, possideat. Nihil enim prohibet dicere, quæstionem eam à Pomponio afferri non ex suâ mente, ut qui nullam habebat probabilem rationem dubitandi: sed *κατ' ἀπορίαν*, & ex hypothesi Sabinianorum, in omni precario utrique, & roganti, & concedenti, possessionem asscribentium; quod ipsum manifestò innuunt verba à Pomponio usurpata: dubitatum est, quibus aliis, (Sabinianis sc.) non sibi dubitationem eam asscribit.

70. Denique carpit etiam Mejerum in eo, quod distinctionem fecerit inter phrases: *Vtrúmque possidere, & penes utrúmque esse*: dicit non esse captanda verba, quasi aliud sit possidere, & penes aliquem esse, cùm verba sint accipienda juxta subjectam materiam; & quia quæstio sit proposita de possessione, de eâdem etiam responsum accipi debeat. Sed benè se res habet, nulla hìc verborum est captatio, quæ non in eum cadit, qui phrasi aliquâ aliter non utitur, quàm JCti ipsi eâdem usi sunt. Possessio enim propriè sumpta attribui depositario non potest, propter *l. licet.* 17. §. *rei depositæ.* 1. *ff. depos.* & tamen tabulæ testamenti apud aliquem depositæ rectè & propriè dicuntur penes depositarium esse, *dict. l.* 3. §. *si tabulæ.* 2. *junct. l.* 1. *pr. ff. de tabb. exhib.* Et in propositâ quæstione de possessione rei precariæ non potuit JCtus in responsione, salvis Juris principiis, quibus, ut Proculejanorum partibus plus favés, addictus erat, uti vocabulo *Possessionis*, & dicere: placet autem utrúmque possidere eum hominem, qui precariò datus est: sed necessariò erat adhibendum tale verbum, quod & de verâ possessione, & naturali detentione explicari posset, hoc sensu, ut penes rogantem sit homo ratione detentionis corporalis, sine animo possidendi: penes concedentem, quatenus animo suo, alteriúsque corpore retinet possessionem. Cadit itaque finalis Bachovij collectio asserentis, juxta Mejeri explicationem termini, *penes aliquem esse*, sequi, quod in constituto precario aut penes neutrum possessio esset, aut quod penes utrúmque æqualiter esset. Et tantùm etiam de secundâ paragraphi parte.

TER-

71. Tertia paragraphi pars his verbis absolvitur: idem Trebatius probabat, existimans posse alium justè, alium injustè possidere. duos injustè, vel duos justè non posse, quem Labeo reprehendit, quoniam in summâ possessionis non multum interest, justè quis, an injustè possideat. quod est verius: & potest commodè in tria membra distribui, ita ut in primo referatur Trebatij opinio; in secundo addatur Labeonis reprehensio; in tertio denique subjiciatur ipsius Pauli ἐπίκρισις.

72. In primo, tertiæ partis, membro, distinctè consideranda veniunt ipse Auctor Trebatius, & ejusdem opinio de possessione plurium in solidum. Auctorem à Paulo laudatum quod attinet, fuit ille C. *Trebatius Testa*, Eques Romanus, qui Adolescens adhuc in amicitiam & fidem M. Tullij Ciceronis, Romuli Nepotum disertissimi, se contulit, eóque, dum vixit, Patrono fortunarum suarum, & honoris est usus. Naturâ fuit familiaris & jocosus, ut ex Epistolis Ciceronis ad eundem exaratis, quibus, magnorum virorum judicio, nihil possit fieri festivius, ostenditur. Locum etiam inter Poëtas eum habuisse Horatius Flaccus innuit, qui in Satyrâ ad eum scriptâ Trebatium patrem optimum appellat, & doctum. Vixit itaque annis aliquot ante Massurium Sabinum, cujus *in secundâ paragraphi parte* facta est mentio.

73. Cæterum hic Trebatius fuit in Jure Civili singulari memoriâ, & summâ scientiâ, in quo Præceptorem habuit P. Cornelium Maximum, Jurisperitum, discipuli, quàm suo nomine, celebriorem. Ideóque ipsius auctoritas Augusti temporibus dicitur fuisse maxima. Cum enim Imperator deliberaret, an usus codicillorum ante ea tempora insolitus introducendus esset, convocavit sapientes viros, intérque eos Trebatium quoque, & quæsiit, an possit recipi hoc, nec absonans à Juris ratione Codicillorum usus esset. Suasit autem Trebatius Augusto, utilissimum, & necessarium hoc civibus esse propter magnas & longas peregrinationes apud veteres usitatas, ut si quis testamentum facere non posset, tamen Codicillos posset. *in pr. Inst. de Codicill.* Libros de Jure Civili multos composuit, & de Religionibus IX. sed ejus opera non nimis lectitari solita scribit Pomponius *in l. 2. §. fuit eodem. 45. ff. de orig. Iur.* ex cujus judicio eundem peritiorem,

quàm eloquentiorem fuisse constat. Plura de eo qui scire desiderat, adeat Bernard. Rutil. *in vitis ICtorum, sub C. Trebatio Testâ. m. p.* 184. *& seqq.*

74. Hic Trebatius non tantùm probavit opinionē eam, quam postea Massurius Sabinus, & omnes Sabiniani sibi inprimis defendendam susceperunt, rem scil. precariò datam ab utroque possideri, à concedente quidem civiliter, à rogante verò naturaliter: sed & conatus est alia adhuc afferre exempla possessionis unius ejusdémque rei in solidum. Statuit enim unam rem ab alio justè, ab alio injustè uno & eodem tempore in solidum possidere posse, quamvis non concedat in unâ eâdémq; re concurrere posse duas plurésve possessiones justas, aut injustas.

75. Ut exempli hujus Trebatiani pleniorem habeamus intellectum, ipsorum terminorum, *Possessionis justæ & injustæ*, explicatio necessariò præmittenda est. Videri enim posset alicui quasi justa possessio planè eadem esset cum eâ, quæ bonæ fidei dicitur; injusta cum eâ, quæ malæ fidei appellatur, propterea, quod pleraque habeant inter se communia, ita ut omnis possessio bonæ fidei sit etiam justa, & omnis possessio malæ fidei sit injusta, quomodo & *in l. si quid.* 31. §. *Iustus a.* 2. *ff. de hered. petit.* possessor dicitur *Iustus*, qui *bonæ fidei* possessor est, & prædoni opponitur *in pr. dict. l. & ejusd.* §. 3. sed reverà ab invicem differunt, id attestante vel unicâ *l. Bonæ fidei.* 48. §. *in contrarium.* 1. *ff. de Acq. rer. dom.* in quâ ille, qui bonâ fide possidere cœpit, & inchoavit usucapionem, si eâdem numero durante possessione cognoscat se rem alienam possidere, desinit bonæ fidei possessor esse, succedente malâ fide, & tamen perseverat per longum tempus capio, & ita non desinit jus illius possessionis, nec ille justus possessor esse.

76 Dicetur itaque justa possessio ratione caussæ efficientis maximè propriè ea, quæ ex justâ possidendi caussâ contingit, & proinde erit Justus Possessor, qui alicujus rei possessionem ex justâ caussâ sive titulo sibi acquirit: cujusmodi caussæ non modò sunt eæ, ex quibus dominium quæritur, ut emptionis, *l. sunt & aliæ.* 3. §. *ait Prætor.* 1. *l.* 7. §. *ut igitur.* 16. *ff. de Public. in rem act.* donationis, *l. si ego emi.* 11. §. *interdum.* 3. *ff. dict. tit.* Legati, *l* 2. *ff. eod.* dotis, *dict. l.* 3. §. 1. rei judicatæ *ead. l.* 3. §. 1. *f.* solutionis, *l.* 4. *ff. eod.* noxæ deditionis, *l. 5. eod. t. l. Et generaliter.* 28. *ff. de noxal. action.* adjudicationis in judiciis divisoriis, *l. sed etsi.* 7. *pr. ff. de Public. in rem act.* §. *ult. Inst. de offic. judic.* permutationis, *dict. l. sed etsi.* 7. §. *sed etsi.*

5. Juris-

§. Jurisjurandi, si quis juret rem suam esse, *dict. l.7. §. si petenti. 7.* si quis jussus sit possidere ex secundo decreto, *l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. & seqq. ff. de damn. infect.* Sed etiam aliæ, quæ dominium possidenti conferre non solent, ut caussæ pignoris, & precarij. *l. Quæcunque. 13. §. interdum. 1. ff. de Publ. in rem. l. 7. §. inter prædones. 4. ff. comm. divid.* & sequestri, si scil. id agatur, ut sequester possideat, *l. interesse. 39. ff. de A. vel A. Poss. l. licet. 17. § rei depositæ. 1. ff. depositi.*

77. Ex quibus apparet injustam possessionem æstimandam esse ex defectu harum caussarum, & proinde eum dicendum injustum possessorem, qui cujuscúnq; rei possessionem apprehendit sine prævio aliquo titulo eorum, quos modò enumeravimus. Atque ita injusti possessores dicuntur, qui vi aut clam possessionem adepti sunt, *l. si duo. 3. in pr. ff. uti possid. l. 7. §. inter prædones. 4. ff. comm. divid.* & eorum possessio appellatur improba. *in l. 7. C. de act. & retin. poss.* Fundamentum hujus denominationis ratione possessionis tàm justæ, quàm injustæ invenimus *in sæpe dict. l. 7. §. sed & si quis. 3. ibi:* habet publicianam, *& ibi:* est enim justus possessor, *junct. l. 1. in pr. ibi:* ex justâ caussâ, *& l. 3. §. 1. ibi:* qui igitur justam caussam traditionis habet, utitur Publicianâ, *ff. de Public. in rem act.* cum quibus alij etiam textus conjungendi, in quibus hujus ab accidentibus desumptæ divisionis fit mentio, ut *in l. justè. 11. ff. de A. vel A. Poss. l. Iusta enim. 2. ff. uti possid. l. Duo. 19. pr. ff. de precar. l. Emptor. 9. C. de præscrip. long. temp. l. si debitori. 2. C. si adverss. credit. præscrip. oppon.*

78. De his justis, injustisque possessionibus Trebatius *existimavit*, id est, non leviter opinatus est, aut credendo erravit, quo in sensu Brisson. *in Lexico* dicit *existimare* idem esse, quod *putare, opinari*, & vocabulum hoc usurpari videtur *in l. item veniunt. 20. §. præter hæc. 6.* & inprimis *§. hæc adversus. 12. ff. de hered. petit.* eodem modo sicut putare, *in l. cum putarem. 36. ff. famil. ercisc.* sed certò & firmiter statuit, magnóque nisu conceptam sententiam defendit, uti vocabulum *existimare* sumitur *in l. non solùm. 33. §. si dominus. 2. ff. de Vsurp. & Vsucap. l. sed etsi. 7. §. ult. ff. de Public. in rem act. l. cum ancillam. 6. C. de condict. ob caus. dat.* eâdem planè significatione, quâ *putare* accipitur *in l. statuliberos. 25 ff. de statulib.*

79. Certò igitur & firmiter statuit Trebatius, quod unam eandémque rem corporalem alius possidere possit justè, id est, ex titulo, seu caussâ emptionis, donationis, dotis, vel aliâ quâcúnq; legitimâ, & approbatâ; alius injustè, id est, ex violentâ, aut clandestinâ

destinâ invasione, aùt ex constituto precario repetenti denegato; & quod per consequens dentur unius ejusdémque rei diverso respectu duo possessores in solidum: Quamvis fieri non possit, ut duo possideant eandem rem justè, sive sermo sit de unâ eâdémque caussâ possessionis, ut si utérque ex titulo emptionis possidere dicatur; sive de diversis, ut si unus ex caussâ donationis, alter ex solutionis possidere statuatur: sicuti nec fieri possit, ut duo possideant eandem rem injustè, sine distinctione, utrum de unâ, an de diversis injustis possessionibus sermo sit.

80. Et hanc Trebatij sententiam, quoad membrum posterius, omninò veritati consentaneam esse judicamus, eandem, inter alios, quoque confirmante Juliano *in l. 19. pr. ff. de precar.* ita scribente: Duo in solidum precariò habere nō magis possunt, quàm duo in solidum vi possidere, aut clam: Nam neque justæ, neque injustæ possessiones duæ concurrere possunt: Quoad prius verò membrum veritati manifestam vim inferre credimus, eâ in primis ducti ratione, quæ Labeoni ansam præbuit reprehendendi ipsum Trebatium, de quâ in secundo, tertiæ hujus partis, membro Paulus agit, & nos cum eo acturi sumus.

81. Absolvitur autem secundum illud membrum his verbis: Quem, (Trebatium scil.) Labeo reprehendit, quoniam in summa possessionis non multum interest, justè quis, an injustè possideat: Quæ itidem nobis distinctè consideranda proponunt, primò quidem personam reprehendentem, deinde verò factæ reprehensionis ἀιτιολογίαν, & rationem.

82. Persona reprehendens est Q. vel (variant enim in prænomine, ut solent, exemplaria Auctorum,) M. Antistius Labeo, qui patrem habuit Antistium Labeonem, Virum, Appiani judicio, sapientiâ illustrem, qui inter occisores Julij Cæsaris fuit, & in partibus Pompejanis constantissimè perstitit, donec Pharsalicâ acie M. Bruto, cujus erat legatus, ab Octavio, & Antonio iniquitate fortunæ superato, ubi eum mortuum, se ab eo cum suspirio commemoratum, hostes autem victores cognovit, locum in tabernaculo ad corporis sui modum effodit, ac mandata ad conjugem, & liberos ferenda servis ex ordine tradidit, epistolas etiam ad familiares dedit. Unum deinde ex servis fidissimum dextrâ apprehensum, & ad se versum, (quod moris fuit Romanis in dandâ libertate,) tradito gladio, oblatóque ultrò jugulo, ut se necaret, jussit. Atque sic illi tentorium pro sepulchro fuit, & manus hostium eâ

ratione

ratione devitavit, ut hæc recenset ex Appiano Bern. Rutil. *in vit. ICtorum, sub Antistio Labeone, Patre & Filio, m. pag.* 207. *& seqq.*

83. Tali Parente, (qui à Pompon. *in l.* 2. §. *ab hoc plurimi.* 44. *ff. de Orig. Iur.* inter Servii discipulos, & Juris Civilis scriptores numeratur,) progenitus Labeo noster gloriam Patris multis modis adauxit. Nam & cæteris operis sapientiæ, Philosophiæ nimirum, Grammaticæ, & Dialecticæ operam dedit, & Jus Civile à plerisq; suæ ætatis natu grandioribus, sed à Trebatio præsertim, didicit. Hic, teste Pompon. *dict. l.* 2. §. *post hunc.* 47. totum annum ita diviserat, ut Romæ sex mensibus cum Studiosis esset; sex verò mensibus secederet, & conscribendis libris operam daret, itaque reliquit quadraginta, seu, (ut correctiora habent exemplaria,) quadringenta volumina, ex quibus plurima manibus posterorum magno cum fructu trita, & in decidendis controversiis Juridicis frequenter adhibita sunt.

84. Ex his Labeonis operibus inter cætera enumerantur Commentarij ejus ad LL. XII. Tabb. à Gellio *lib.* 1. *noct. Attic. cap.* 12. *in f.* XL. libri posteriorum; XXX. libri ad edictum Prætoris Peregrini, & complures ad edictum Prætoris Urbani, in quibus non modò varias difficilésque Juris Civilis quæstiones diligenter enodavit: sed & inprimis Latinarum vocum origines, rationésque, (quibus præcipuè ad solvendos plerosque Juris laqueos utebatur,) sedulò explicavit, ut hoc ipsum cernere licuit ex libris Posteriorum, post mortem ejus, ut ferunt, editis, quorum continui tres ultimi, trigesimus octavus nimirum, cum duobus seqq. pleni fuerunt eius generis rerum ad enarrandam, illustrandámq; Latinam linguam admodùm conducentium.

85. Hanc eruditionis, & assiduitatis purpuram in Labeone autumant nonnulli aliquo modo deturpari attextâ laciniâ καινοδοξίας, & studii contradicendi, unde & ab Horat. *lib.* 1. *sermon. Satyr.* 3. istis versibus notatur:

——— Labeone insanior, inter
Sanos dicatur, quantò hoc furiosius, átque
Majus peccatum est. ———

Ubi Horatius, præter cætera, & illud tacitè carpit, quod cum mentio aliquando in Senatu illata esset, convenire, ut Augustum ipsi per ordines singuli custodirent, solus Labeo somnolentum se, & excubiis pro Augusto habendis inhabilem esse dixerit, referente id Dionys. Halicar. *lib.* 54. & apud Gell. *lib.* 13. *cap.* 12.

Atejus Capito hominem hunc libertate quâdam nimiâ, ac vecordiâ esse vexatum scribit, usque eò, ut Augusto jam principe, & Rempubl. obtinente, ratum tamen pensumque nihil haberet, nisi quod justum, sanctúmque esse in Romanis antiquitatibus legisset, ut pluribus deducit D. Georg. Eberlin, *in doctiß. suo Comment. ad tit. dè Orig. Iur. in vitâ Labeonis.*

86. Sed hujus objectionis virulentiam alij viri eruditi jam dudum diluerunt, ostendentes Labeonem, etiam oppressâ à Cæsare Republ. ingenuâ adhuc libertate quasi in liberâ vixisse civitate, atque ab adulandi studio, & assentatione, (cujus vitii notam Horatius ne à suis quidem interpretibus tacitam tulit, existimantibus in gratiam Augusti Poëtam Satyricâ petulantiâ laudatos versiculos scripsisse,) alienum fuisse, quemadmodum virtutis hujus Labeo egregia dedit documenta. Nam in Senatus lectione, quâ vir virum legebat, Publ. & Cn. Lentulis Coss. M. Lepidum, olim Octavij Cæsaris hostem, & tunc exulantem legit, interrogatúsque à Cæsare, an non essent alii digniores, suum cuique judicium esse respondit. Scribunt auctores Octavium eâ de re supplicium homini interminatum, puerum eum appellasse, sed Labeonem pari παῤῥησίᾳ respondisse: Quid enim commisi, si hominem, quem tu Pontificem esse permittis, (concupiverat enim id sacerdotium Octavius, nec tamen vivo Lepido, jam patriâ, omníque reliquâ dignitate spoliato eripere audebat,) in senatum asscivi?

87. Eâ dicendi libertate effecit Labeo ut Octavio parùm probaretur, qui in injuriam ejus consulatum Atejo Capitoni acceleravit, ut hic Labeonem iisdem civilibus studiis præcellentem, & diversæ Proculejanorum sectæ primum auctorem, dignatione ejus magistratus anteiret. Tulerat enim illa ætas duo hæc pacis decora simul, sed Labeo incorruptâ libertatis famâ celebrior erat. Capitonis autem, hominis longè minus sui capitis, obsequium dominantibus magis probabatur. Igitur Labeo intra præturam stetit, tametsi Pompon. *dict. §. ult. l. 2.* scribat, oblatum ab Octavio Consulatum, quo suffectus fieret, Labeonem suscipere noluisse, quâ animi magnitudine commendationem non exiguam consecutus est. Plura de hoc ipso qui scire desiderat, adeat Gell. *dict. l. 13. c. 12. item lib. 1. cap. 12.* & inprimis Rutil. *dict. lib. & pag.*

88. Hâc παῤῥησίᾳ usus quoque fuit Labeo in reprehendendo Trebatio, quem aliâs, ut præceptorẽ, & studiorum ducem, omni honoris cultu prosecutus est, memor vulgatissimi dicterii: Amicus

cus Plato, amicus Socrates: sed magis amica veritas. Reprehendit autem Trebatium non ideò, quod, cum omnes alii duos, plurésve eandem rem in solidum, diverso tamen respectu, possidere posse indistinctè existimârint, sive ambo justè, sive injustè; sive alter justè, alter injustè possideant, ille tamen posse alium quidem justè, alium injustè possidere dixerit; duos verò justè, vel duos injustè non posse, quam sententiam fovet Petr. Frider. Mind. *dict. tract. de mater. possess. cap.* 10. *n. ult.* Sed reprehendit eum potiùs hoc nomine, quod, cum natura possessionis non permittat, ut duo, plurésve eandem rem in solidum possideant, propriè sumpto vocabulo, sive eodem, sive diverso respectu, ille tamen non dubitârit affirmare, posse alium justè, alium injustè rem eandem simul possidere, ut ex subjectâ reprehensionis ratione manifestum est.

89. Assignat enim Labeo reprehensionis suæ hanc causam; quoniam in summâ possessionis non multùm intersit, justè quis, an injustè possideat. In quibus verbis particula *Quoniam* caussalis est, & ἀπολογικὴ, idémque sonat, quod *Quia*, vel *Quandoquidem*, quo in sensu in aliis quoque Juris textibus usurpatur, *in l. si ita.* 12. ibi: quoniam filius major ex arcâ decem sustulit. *ff. de Condit. & Demonstr. l.* 1. §. *si vir uxori.* 4. ibi: quoniam res facti, *ff. de A. vel A. Poss. l. sed etsi.* 6. §. *sic autem.* 1. *ff. de legat.* 3. & pluribus aliis, quos cumulare plus ostentationis, quàm utilitatis haberet.

90. Verbum *Summa* πολύσημον est, & proinde distinguendum. Nam usurpatur interdum in Jure nostro adjectivè, ut summa divisio, pro primâ, præcipuâ, & generaliori, *in pr. Inst. de Iur. Pers.* §. *Omnium.* 1. *Inst. de Action. l.* 3. *ff. de stat. homin. l.* 1. *ff. de Rer. divis.* Summa dies, seu suprema dies pro novissimâ, *in l. fructus.* 7. §. *Papinianus.* 1. *ff. solut. matrim.* Summâ providentiâ, pro maximâ prudentiâ, *in l.* 1. *pr. ff. de legit. tutor.* Summa ratio pro urgentissimâ ratione. *in l. sunt personæ.* 43. *in f. ff. de religios. & sumpt. fun. ut & in* §. *summa a.* 2. *Inst. de noxal. action.* Interdum verò substantivè, ut quando legitur summa condemnationis *in l.* 3. §. *ult. ff. uti possid.* Summa pignoris *in l. creditori.* 87. *ff. de furt.* Summa quæstionis *in l. obligamur.* 52. §. *ex peccato.* 8. *ff. de Oblig. & Action.* Summa Reipubl. id est, status, & firmamentum Reipubl. *in l.* 1. §. *licet autem.* 20. *ff. de exercitor. action.* (quanquam nihil prohibet, quò minus retineamus Florentinam lectionem, *summam Rempublicam*, ut eam retinet, & doctissimis exemplis confirmat Cujac. *lib.* 12. *obs.* 32.) Summa una, diversa, major, minor *in l. scire debemus.* 29. *pr. ff. de Verb. Obligat. l. in*

fraudem. 45. §. *fiscalibus.* 10. *ff. de Iur. fisc. l. sed hoc.* 22. *& l. inter pares.* 38. §. 1. *ff. de re judic.*

91. Sed nec in hâc ultimâ significatione vocabulum hoc apud Auctores uno eodémque modo usurpatur. Interdum enim generaliter accipitur pro collectione omnium rerum, quæ, quoties de valore fuerit quæsitum, in summam solent redigi pecuniariam, quippe cum is sit usus pecuniæ, ut omnium planè rerum corporalium, & incorporalium pretia, & æstimationem repræsentet. *l. si in duabus.* 104. *ff. de Reg. Iur.* interdum, & quidem sæpiùs, specialiter sumitur pro quantitate pecuniarum certâ, ut *in l. quærebatur.* 20. *ff. qui potior. in pignor. l. diligenter.* 5. §. *servo quoque.* 4. *ff. mandat. l. non potest.* 117. *ff. de Verbor. signif.* Quod si plures ejusmodi quantitates, plura nomina, & capita in rationibus tandem in unam summam rediguntur, efficitur *summa summarum*, quâ voculâ Plautus *in Truculento* usus est.

92. Nos in hoc loco per summam Possessionis cum Udalr. Zas. *in enarrat. tit. de A. vel A. Possess. ad h.* § 5. *l.* 3. *n.* 2. *f.* & cum Francisc. Duaren. *in dict. comment. tit. de A. vel A. Poss. ad h. l.* 3. § 5. *pag. m.* 641. intelligimus ipsam Possessionis substantiam, seu, ut Zasius pluribus verbis exprimere conatur, Possessionis radicem, medullam, & cardinem, hoc sensu: cum quæritur, an propriissimè loquendo aliquis verè possideat, non est respiciendum ad justitiam, æquitatem, & similia accidentia possessionis, utrum rem teneat ex justâ & legitimâ caussâ, puta emptionis, permutationis, legati, vel aliâ quâcúnque; aut ex injusto titulo, puta ex clandestinâ, vel violentâ invasione; item utrum rem teneat animo, & opinione domini, ut in possessione Civili fieri consuevit, quæ proinde effectum Juris Civilis, ipsam scil. usucapionem producere solet; an verò teneat sine animo, & opinione domini, quod proprium est Naturalis possessionis, quæ usucapiendi jus afferre non potest; item utrum possessioni alicujus rei acquisitæ animo incumbat, quod Dd. Civiliter possidere dicunt; an verò corpore insistat, quod iidem Naturaliter possidere vocant; Ea enim omnia ad substantiam Possessionis non pertinent, & salvâ eâ adesse, vel abesse possunt, cùm nihil, aut parùm, eo quidem respectu, interfit justè quis, an injustè; bona, an malâ fide; Civiliter, an Naturaliter possideat; sed in determinandâ illâ quæstione respiciendum unicè erit, an ea substantialia, & intrinseca requisita adsint, quæ in Legibus possessioni propriè dictæ hinc inde asscribuntur.

93. Ope-

93. Operæ itaque pretium erit paulò diligentius in substantialia Possessionis inquirere, & veritatis trutinâ exactè ponderare, utrum fieri possit, ut ista substantialia, ratione unius, ejusdémque rei corporalis, uno tempore, penes duos, plurésve in solidum esse possint. Desumi autem ea possunt ex definitione Possessionis, *suprà thes.* 19. allatâ, quæ vult, ut duo hæc necessariò adesse debeant: Primò quidem detentio rei ipsius possidendæ; Deinde verò animus rem sibi habendi, vel affectio insistendi suo nomine, & sibi. De quocunque igitur dicere possumus, quod rem aliquam detineat cum animo, & affectione sibi habendi, aut suo nomine insistendi, de eo quoque rectè dicemus, quod rem istam verè, & propriè possideat, & contra in quibuscúnque unicum istorum requisitorum deficiet, illis etiam Possessionem veram, & propriè dictam denegabimus.

94. Ex istis requisitis prius, ipsa scil. detentio, genericum est, (videatur Franc. Duar. *loc. dict. pag.m.* 615. *a. in fin.*) competítque etiam aliis, quibus propriè dicta possessio denegatur, uti videre est ex omnibus istis textibus, in quibus detinere & possidere invicem opponuntur, §. *Est autem.* 2. *Inst. quib. mod. toll. obligat. l. stipulatio.* 38. §. *hæc quoque.* 7. *ff. de Verb. Oblig.* junctà *l. Possessio.* 49. §. *qui in alienâ.* 1. *ff. de A. vel A. Poss.* ideóque opus fuit formam specificam exprimere per posterius requisitum: Nam quàm primùm detentio aliqua conjunctam habet istam affectionē sibi, vel suo nomine habendi, Possessio erit; quàm primùm ista affectio deficit, possessio quóque deficiet. *l.* 1. §. *furiosus.* 3. §. *Cæterum.* 9. §. *hæc quæ de servis.* 19. *cum seq. l. Possideri.* 3. §. *& adipiscimur.* 1. *&* §. *in amittendâ.* 6. *l. si quis.* 17. §. *differentia.* 1. *ff. de A. vel A. Poss.* Ut enim aliàs animus facta distinguere solet, *l. qui injuriæ.* 53. *pr. ff. de furt. & aliis locis pluribus*: ita & hîc animus possidere volentis distinguit factum, sive detentionem possidentis, id est possessionem, ab aliâ quâvis detentione, vel alio quovis facto. Hinc ille, qui usum aliquem rei, vel custodiam sibi habere velit, negatur possidere *in l. is cui.* 5. §. *si plures.* 2. *ff. ut in possess. legat. vel fideicom.* & possidere dicitur tum demum, cum incipit rem tenere eo animo, ut sibi, vel suo nomine habeat.

95 Ex his apparet quod substantiam Possessionis absolvat non solùm actus corporis, sed præter hunc vel maximè requiratur actus animi, cujus hæc natura & indoles, ut quàm primùm pes in latissimum aliquem, & vacuum fundum inferatur, illicò ani-

mus totum illud latissimè patens latifundium occupet, & quasi sinu suo comprehendat, *dict. l.3. §. 1. ff. de A. vel A. Possess.* comprehensúmque, & occupatum teneat, quamvis corpore sit à fundo recessum. *dict. l.3. §. sed etsi. 7. & § saltus. 11. l. clam Possidere. 6. §. 1. l. si id quod. 25. §. quod autem. 2. ff. de A. vel A. Poss.* & faciat, ut nemo prorsus ad veram possessionem pervenire possit, quàm diu animus possessionem tenet, nec eam omiserit. Nam licet alius occupandæ possessionis ergò fundum ingressus sit, non tamen possessionem reverà acquirit, nec poterit eo animo esse, ut reverà velit possidere, antequam sciat fundum esse vacuum. *d. l. 3. §. sed etsi. 7. l. Quod meo. 18. §. penult. & ult. ff. dict. tit.* Quod ipsum in rebus quidem immobilibus indistinctè procedit. *arg. l. Quamvis. 46. ff. dict. tit.* exceptionem autem aliquam patitur ratione rerum mobilium, quarum possessionem etiam ignorantes amittimus, quàm primùm ab alio animo furandi contractatæ sunt, *l. 3. § si rem apud te. 18. l. Rem quæ 15. & l. si rem. 47. ff. dict. tit.* cujus diversitatis ratio colligenda est *ex l. 3 §. Nerva. 13. ejusd. tit.*

96. Sed ulterius de animo eo rem sibi, vel suo nomine habendi monendum; quod licet ille secundum magis, & minus variet in possessoribus, nihilominus tamen necessariò in omnibus adesse debeat, & reverà etiam deprehendatur. Et nullum quidem dubium est, quod animus vel maximè eluceat in eo, qui rem pro suo, aut opinione domini possidet, id est, qui putat se dominum, & rem suam esse; aut certè si sciat rem alienam, non suam esse, scit tamen se ex possessione suâ dominium acquirere posse. *Fac. l. si fur. 32. pr. ff. de Vsurp. & usucap. l. Malè. 2. C. de præscript. 30. vel 40. annor.* Non minùs tamen & in illo deprehenditur animus, qui non possidet pro suo, sed pro alieno, ut Creditor rem pignori acceptam. *l. Pignori. 13. pr. ff. de Vsurp. & Vsucap.* Etsi enim dominium se habere non posse sciat, atque adeò habere id nolit; corpus tamen rei vult habere, ut quotiescúnque libuerit naturalem ejus possessionem nancisci, eique insistere, & rem tenere, & custodire possit, citra alterius consensum, & permissionem. *Arg. l. 3. §. Nerva. 13. & l. si rem mobilem. 57. ff. de A. vel A. Poss.* Et hoc ipsum non obscurè colligitur ex *§. Retinendæ. 4. vers. Nam uti possidetis. Instit. de interd. l. Quæcunque. 13. §. interdum. 1. ff. de Public. in rem. l. si quis. 22. §. si pupillus. 1. ff. de precar.*

97. Patet ergò ex his præmissis quænam sit vera hujus à Labeone allatæ ἀπιολογίας sententia, qua dixit: in summâ Possessionis

his non multum interesse, justè quis, an injustè possideat, eam nempe, quod accidentariæ istæ qualitates, & habitudines Possessionis, quâ quis vel justo, legitimo, & approbato titulo; vel contrà injustâ, illegitimâ, juréque improbatâ ex caussâ possidet, non ingrediantur ipsam possessionis substantiam; & per consequens si quis aliquam rem corporalem teneat cum affectione sibi habendi, & suo nomine insistendi, ille verus propriéque dictus sit Possessor, nullo habito respectu quâ ex caussâ, quóve titulo Possessio illi contigerit, & obvenerit.

98. Et hujus quidem rationis beneficio non modò refutare possumus opinionem Trebatij, cujus hactenus facta mentio, statuentis posse alium justè, alium injustè possidere, (quippe cum Natura non patiatur, si aliquis justo ex titulo, emptionis scil. fundum aliquem v.g. in solidum detineat cum affectione sibi habendi, atque ita verè possideat, ut alius, durante adhuc priori illâ Possessione, ex violentâ, vel clandestinâ invasione, æquè in solidum ad illius fundi possessionem, quamvis injustam, pervenire possit;) sed inservit etiam nobis eadem illa ratio ad revellendos Dd. in genere existimantes, posse, pluribus aliis casibus, unius, ejusdémque rei Possessionem in solidum penes plures esse; ita tamen ut vel diversæ species Possessionis præsupponantur, vel certè, (in quod pleríq;, explosis Possessionis speciebus, hodiè procliviores esse videntur.) diverso respectu istæ possessiones plurium in solidum fieri dicantur, ut in tertio, hujus tertiæ partis, membro fusiùs demonstraturi sumus.

99. Continetur autem in hoc tertio membro, ut *suprà thes.* 71. monuimus, ἐπίκρισις sive judicium ipsius Pauli JCti de diversis, & inter se contrariis Sabini, Trebatii, & Labeonis opinionibus, his verbis: quod est verius. Quibus significat, se non in Sabini, & Trebatii: sed potiùs in Labeonis sententiam pedibus discedere, & proinde certò statuere, quod sicut generaliter loquendo, plures eandem rem in solidum possidere non possunt; ita nec in specie precarium concedens, & rogans simul rem precariò datam possideant; nec unus justè, alter injustè ejusdem rei veram Possessionem sibi asserere valeat, cùm tales accidentariæ qualitates, & habitudines ipsam Possessionis substantiam nullo modo attingant.

100. Quod verò Paulus hoc in loco non simpliciter in positivo dicat: quod est *verum*: sed in comparativo loquatur, quod est

Verius,

verius, non eam habet significationem, quasi utraque opinio, & Trebatii, & Labeonis, simul sit vera: in comparatione autem Labeonis sententia verior sit Trebatianâ, quomodo particulæ *Magis & Minus*, quarum significatio comparativis inest, sæpè in libris Juris nostri usurpantur, v. g. *in l. juberi. 4. ff. de Iurisd. l. Ea quæ. 26. pr. ff. ad Municipal. &c.* Nam secundum Senecam *epist. 66. & lib. 2. natural. quæst. cap. 34.* Vero nihil est verius, & quod in contradictione falso opponitur, id non propriè est verius, sed simpliciter verum dicendum. Erit itaque verbum *verius* interpretandum non ratione rei ipsius: sed ratione intellectus ipsius Pauli, & aliorum, ut idem sit quod *Probabilius*, vel *Verisimilius*; aut si omninò ratione rei ipsius intelligendum est, accipiendum erit positivè, & *θετικῶς*, ut uno posito alterum removeatur; non comparativè, & *συγκριτικῶς*, ut utrúmque simul, sed secundum magis, & minus ponatur.

101. Et quia hanc ipsam approbationem sententiæ Labeonis, à Paulo relatam, Imperator Justinianus corpori suo inseruit, & ita suâ auctoritate confirmavit, atque, ut ipse loquitur, *in Constit. Dedit nobis Deus. §. tanta autem. 10. de Confirm. ff.* suam fecit, sequitur quod ea nō tantùm ab omnibus pro Juridicâ meritò habenda sit: sed à nobis etiam ad refutationem exemplorum eorum, quæ à Dd. ad astruendam plurium in solidum possessionem, diverso respectu æstimandam, communiter afferri solent, commodè & utiliter adhiberi possit; quod ita facturi sumus, ut ordinem exemplorum à Petr. Frid. Mind. *in suprà dict. tract. de mater. Possess.* adhibitum observemus, & interdum alios quoque Auctores subjiciamus, qui pro allato exemplo pari ratione album calculum ponunt.

102. Primum exemplum Friderus *n. 15.* desumit *ex l. Et habet. 15. §. Eum qui. 4. ff. de precar.* & vult rem precariò concessam ab utróque in solidum possideri, à concedente quidem Civiliter, à rogante verò Naturaliter, quâ in parte consentientem habet Udalr. Zas. *in comment. ad §. nostr. n. 21.* &, ut suprà *thes. 63. & seqq.* audivimus, ipsum Bachov. *in animadv. ad Treutl. volum. 2. disp. 21. thes. 4. lit. k. pag. 321.* Quæ verò sit congrua, aliísque Juris textibus conveniens istius paragraphi explicatio, & quod pro diverso modo constituendi precarium, modò concedens suo animo, & alterius corpore solus possideat; modò roganti naturalis & vera possessio unicè obtingat, loco suprà citato, & thesibus antecedentibus

bus aliquot, fusius explicavimus, quò brevitatis studio in presentiarum nos referimus, ne actum agere, magnâ lectoris molestiâ, videamur.

103. Secundum exemplum petit Frider. ex *l. si duo. 3. in pr. ff. uti possidet.* in quâ Ulpianus proponit possessionem justam, & injustam, quod scil. ego possideam ex justâ causâ, tu vi, aut clam, & decisionem ita format: si à me possides, superior sum interdicto eo, uti possidetis, si verò non à me, neuter nostrum vincetur, nam & Tu possides, & Ego. Quem locum planè terribilem credi testatur Amplis. Mejerus in Colleg. Jur. Arg. *lib. 41. tit. 2. thes. 7. n. 17.* & Francisc. Duaren. *in Comment. tit. de A. vel A. Poss. ad §. nostr. 5. p. 642. a. in f.* disertè ita explicat, ut uterque possideat, unus Civiliter, alter Naturaliter, additâ generali ratione: cum diversâ causâ possidendi sit, nihil prohibere, quò minus duo eandem rem in solidum possideant. Zas. quidem *dict. loc. n. 24.* difficultati huic mederi conatur hâc solutione, quam ipse expeditam vocat, ut distinguat inter Possessionem consideratam in sui substantiâ, & quoad veritatem, quomodo duo in solidum possidere rem eandem non possunt, de quâ intelligendus sit §. *noster 5.* Et inter possessionem acceptam quoad apparentiam, quę præsumitur ex actibus, & operibus Possessionis, v.g. fundum serere, colere, metere, fructus colligere, &c. quomodo duo vel plures eandem rem simul possidere possunt, de quâ, pertinente ad interdictum uti possidetis, *dict. l. 3.* accipienda sit. Cujac. autem *lib. 9. obs. 32.* dictam *l. 3. in pr. κατ' ἀπορίαν*, & de mente Sabinianorum proponi ait, quâ in parte planè ὁμόδοξον habet Mejerum nostrum, qui loco suprà allegato eruditissimè legis istius principium ita resolvit, ut, si rectè animum advertamus, appareat sententiam eam Sabinianorum, posse scil. duos in solidum eandem rem possidere, deductione ad absurdum refutari; quam ἀνάλυσιν, (non obstante Bachovij censurâ, quâ *dict. loc. p. 322.* iterum suppresso nomine Mejerum vellicat, & aliquando ipsis JCtis subtiliorem dicit,) omninò nostram facimus, & defendendam suscipimus.

104. Tertium exemplum Friderus *n. 17.* obscurioribus verbis proponit *ex l. Possideri. 3. §. in amittendâ. 6. & seq.* junctâ *l. & si nolit. 7. ff. de A. vel A. Poss.* videtúrq; hæc illius esse sententia, quod si unus solo animo fundi possessionem retineat, atque ita, secundum vulgarem Dd. acceptionem, civiliter possideat, nihilominus alius fundum ingredi, in eo esse, eundémque sibi habere, atque

que ita naturaliter possidere possit, ubi manifestò concursus Civilis & Naturalis Possessionis in uno & eodem fundo appareat. Sed quod hoc exemplum minus quadret, docet vel unica *l. si id quod. 25. §. ult. ff. de A. vel A. Poss.* in quâ JCtus Pomponius utiliorem, magísque approbatam eam refert sententiam, quod rem eam, quam solo animo possidemus, usque eò possideamus, donec revertentes nos aliquis repellat, aut nos ita animo desinamus possidere, quod suspicemur, repelli nos posse ab eo, qui ingressus est. Quàm diu itaque nihil horum accidit, licet alius occupandæ possessionis ergo fundum ingressus sit, non tamen possessionem propriè dictam acquiret: sed tantùm corporaliter rem detinebit; nec enim reverà possidere poterit, antequam sciat fundum, & ita rem immobilem, esse vacuum, *dict.§ sed et si. 7. leg. 3. l. clam possidere. 6. §. ult. & l. quod meo. 18. §. 3.* junctâ *l. si is qui. 23. ff. de A. vel A. Poss.*

105. Quartum exemplum Frider. *dict. loc. n. 18.* depromit ex *l. clam possidere. 6. § ult. ff. dict tit.* ubi Ulpianus statuit, eum, qui ad nundinas profectus neminem reliquerit, retinere possessionem, eum verò qui interea, dum alter à nundinis rediit, occupaverit possessionem, (quod Zas. *sæpè dict. loc. n. 12. in med.* Germanico idiomate ita profert: Daß sich einer heimlich in das Hauß verschleicht/ ubi & paulò post in genere approbat morem, quem etiam statuta nostra Academica exigunt, ut termini artis Juris linguâ vernaculâ Studiosis proponantur; dann das Deutsch kompt jhnen mercklich wol in practicâ,) videri clam possidere, aut si revertentem dominum non admiserit, intelligi eum magis vi possidere, in deme er das Gut thätlich hat behandet/ ut Zas. *ibidem* loquitur, ex quibus pateat absentem Civiliter, & justè; ingressum Naturaliter, & injustè simul in solidum possidere. Sed clariora sunt Ulpiani verba, quàm ut opinioni isti erroneæ patrocinentur. Nõ enim simpliciter dicit JCtus, ingressum clam possidere: sed notabiliter adjicit vocabulum *videri* eum clam possidere, quod manifestam πλάσιν, & fictionem denotat, cùm aliud sit *esse*, aliud *videri. l. 1. §. interdicta. 3. ff. de interd. priv. extr. act. l. scriniarios. 16.* ubi Dn. Gothofr. *in not. margin. C de testam. milit. l. 1. §. ult. ff. ad SCtum Turpill.* ut taceamus non rarò in jure nostro vocabulum *possidere* abusivè accipi pro detinere corporaliter tantùm absque veræ possessionis animo, cujus significationis præcipua loca diligenter recenset Coll. Jur. Arg. *lib. 41. t. 2. thes. 2. n. 1.* eámque hoc in loco accipiendam

dam esse approbat Zas. *dict.loc. n.* 13. ubi vult, quod ingressus impropriè dicatur naturaliter possidere, & quod iste concursus non sit timendus. Quia itaque nulla possessio, rerum scil. immobilium, amittitur nisi in quâ utrúmque, corpus & animus, in contrarium actum sit. *l. Quemadmodum.* 8. *ff. de A. vel A. Poss.* & *l. Ferè.* 153. *ff. de Reg. Iur.* fiet, ut clandestinus ille, & certo casu violentus ingressor non prius veram, propriéque dictam, quamvis injustam possessionem adipiscatur, quàm prior ille possidere desierit, quod vel tum temporis contingit, si reversus non admittatur, vel cum ipse nolit in fundum reverti, eâ decaussâ, quod vim majorem vereatur. *l. Etsi nolit.* 7. & *l.* 3. §. *si quis nuntiet.* 8. & §. *etsi alij.* 9. *ff. de A. vel A. Poss.*

106. Quintum exemplum mutuatur Frider. *dict. loc. n.* 20. ex *l. Quamvis.* 32. §. *si conductor.* 1. *ff. de A. vel A. Poss.* & constituit hunc concurrentis Possessionis plurium casum: Si conductor rem vendidit, & eam ab emptore conduxit, & utríque mercedes præstitit, etsi prior locator possessionem per conductorem rectissimè retineat, juréque potior sit, attamen & emptorem sive posteriorem locatorem animum possidentis gerere, atque ita dari duos possessores civiles in solidum. Sed quo argumento probat Friderus in allato casu posteriorem locatorem, qui qualemcunque possidentis animum gerit, revera possidere rem emptam, & locatam? Paulus JCtus certè, qui in nostro textu plures eandem rem in solidum possidere posse disertè negat, priori quidem locatori, qui suo animo, & conductoris corpore possessionem retinet. *l. cum in plures.* 60. §. *heredem.* 1. *ff. locati. l.* 3. §. *Cæterum.* 12. *l. Generaliter.* 9. *l. si id quod.* 25. §. 1. *ff. de A. vel A. Possess.* rectissimè possessionem ascribit, & nos cum illo: sed de posteriore locatore, utrum ille possideat, an non, nullam facit mentionem, & facilè animadvertere possumus, cum inter reliquas qualitates rei possidendæ etiam requiratur, ut sit vacua, nec ab aliquo possessa. Treutl. & *ibidem in animadv.* Bachov. *volum.* 2. *diss.* 21. *thes.* 2. *lit.* D. conductorem, licet vendat rem conductam, & ab emptore de novo conducat, possessionem tamen, quæ penes priorem locatorem est, in posteriorem conferre nullo modo posse. Et cui, quæso, bono est, sine aperto aliquo textu, sine evidenti caussâ, contra mentem Pauli, posteriori etiam locatori asscribere rei conductæ possessionem, ut modo concurrentis Possessionis casum aliquem exstruamus, & dissentientibus objicere possimus?

107. Sextum exemplum affert Friderus *ibidem n.* 21. ex *l. Qui pignoris.* 36. *& seq. ff. de A. vel A. Poss.* junctâ *l. servi nomine.* 16. *& l. non solùm.* 33. *§. qui pignori.* 4. *ff. de usurp. & usucap.* ubi vult, quod res, pignoris nomine possessione traditâ, non tantùm à domino ratione proprietatis civiliter: sed etiam ab ipso creditore verissimè & naturaliter, & civiliter, ratione nimirum pignoris, possideatur, quam sententiam iisdem penè verbis proponit Bachov. *in animad. in* Treutl. *dict. vol.* 2. *disp.* 21. *thes.* 2. *lit. D.* ita scribens: Et sanè negari non potest quin penes duos diversi generis possit esse Possessio, veluti naturalis penes creditorem, civilis penes debitorem. Sed si rem rectâ ponderamus trutinâ nullus hîc possessionum concursus. Nam solus & unus creditor rem pignori sibi traditam verè, & propriè, naturaliter tamen possidet, quod multi quidem negant, è quorum numero sunt Gail. *de pignorat. obs.* 6. *n.* 9. Hug. Donell. *lib.* 5. *Comment. cap.* 6. & ejus enucleator Olvv. Hillig. *ad dict. loc. & lib.* 5. *cap.* 13. *lit. D.* longè plures verò affirmant, ut Accurs. *ad l.* 3. §. 8. *ff. uti possidet.* Cujac. *lib.* 18. *obs.* 24. *& ad African. in l. si de eo fundo.* 40. *ff. de A. vel A. Poss.* Menoch. *rem.* 3. *retinen. Poss. quæst.* 25. *& remed.* 9. *recup. possess. quæst.* 26. Bronchorst. *centur.* 3. ἐναντιοφανὲς, *assert.* 89. quæ sententia astruitur multis Juris textibus diligenter collectis, & explicatis à Bachov. *in animad. ad Treutl. vol.* 2. *disp.* 21. *thes.* 4. *lit. F. p.* 312. *& seqq.* & à Coll. Jur. Arg. *lib.* 41. *t.* 2. *thes.* 9. *&* 10. Debitor autem propriè loquendo rem pignori traditam non possidet: sed ex æquitate, & fictione quâdam Juris dicitur in legibus suprà allegatis secundum quid, & ad usucapionis tantùm caussam possidere. Hinc JCti, ut fictionem istam manifestius exprimerent, alibi debitorem *videri* possidere, *in l.* 1. §. *per servum.* 15. *intelligi* possidere, *in l. Qui pignoris.* 36. *ff. de A. vel A. Poss.* scribunt. Quomodo ergo dicemus creditorem & debitorem rei pignori traditæ possessores in solidum esse, cùm unus tantùm verè, & propriè; alter fictè, & secundum quid dicatur possidere?

108. Non felicior est Friderus *ibid. num.* 22. in constituendo, & probando exemplo septimo ex *l. si de eo fundo* 40. *in pr. ff. de A. vel A. Poss.* quâ ex lege putat tres ejusdem rei possessores colligi posse, primò dominum, deinde creditorem, tertiò ipsum servum, si videlicet & servitutis, & possessionis caussam domino suo intervertere conetur. Nam ipsa textus verba clariora sunt, quàm ut subsidium aliquod afferre possint violentæ huic explicationi.

Africa-

Africanus enim legis in contrarium adductæ Auctor in casu proposito, quo creditoris servus dominum suum dejicit de fundo, quem debitor ei pignori dederat, unum tantùm, nempe ipsum creditorem, possidere manifestò statuit fundum illum pignori acceptum, quem ipse debitor nullo modo possidet, cùm pignoris traditione possessionem in creditorem transtulerit, secundum *l. cum & sortis. 35. §. pignus. 1. ff. de pigner. act.* multò minus autem servus ille dejiciens aliquam sibi possessionem acquirere potest, cùm JCtus non tantùm hoc in loco dicat, creditorem nihilominus per ipsum servum possessionem retinere: sed etiam alibi sancitum reperiatur, quod servi, qui in potestate sunt, nec aliarum rerum, nec suam possessionem intervertere dominis possint, ita ut licet rem surripiant, quàm diu tamen apud ipsos sit, tàm diu domini possessionem ejusdem rei non amittant. *l. Rem quæ nobis. 15. vers. sed si u. ff. de A. vel A. Poss. l. 37. §. ult. ff. de usurp. & usucap.*

109. Pergit Friderus, & *ibidem n. 23.* octavum exemplum elicere conatur ex *l. in hac actione. 3. §. Pomponius. 12. ff. ad exhibend.* in quâ cum dicatur, quod ejusdem hominis nomine rectè plures ad exhibendum agere possint, quod fortè homo Primi sit, Secundi in eo ususfructus, Tertius possessionem suam contendat, Quartus pignoratum sibi eum affirmet, illicò concludit, quinque ejusdem servi possessores, diverso respectu, esse, & haberi posse, si modo is, contra quem agitur, sibi quoque possessionem defendat. Sed principium hâc in parte petere videtur Friderus, quasi omnes illi, qui agere ad exhibendum possunt, verè ac propriè dicti possessores esse deberent. JCti certè in instituendâ actione illâ non requirunt ab actore, ut possessionem, vel dominium suum esse probet, *dict. l. 3. §. qui ad exhibendum. 1.* sed tantùm ut doceat suâ interesse hominem sibi exhiberi, *dict. l. 3. §. sciendum. 9. & §. Pomponius, 12. l. 19. ff. eod. tit.* Et exigimus omninò probationem, quod in eo casu, quo aliquis servi possessionem suam esse in veritate contendat, (quod cum Cujac. *lib. 5. observ. 23.* propriè nulli competere statuimus, quàm qui interdicto utrubi agit.) atque ita reverâ possideat, præter eum & dominus, & usufructuarius, & creditor, cui servus iste traditus non est, & reus, qui servum corporaliter detinet, restituendíque facultatem habet, veram sibi simul asserere possint possessionem. Nam probatione eâ deficiente structura exempli hujus allati possessionis plurium insolidum uuà corruet.

110. Nonum exemplum statuit Friderus *dict. loc. n.24.* in *l. fin. ff. uti possidet.* in quâ Ulpiano eam asscribit sententiâ, quod ejusdem fundi respectu & domino, & fructuario, & usuario, tanquam veris possessoribus interdictum uti possidetis concedatur. Sed nos putamus adhibendam distinctionem inter possessionem ipsius fundi usufructuarii, aut usuarii, & inter quasi possessionem ipsius ususfructus, aut usus, ceu juris, & rei incorporalis, comprobante eandem Franc. Duaren. *in Comment. ad nostr.* §. *Ex contrario. 5. pag. 641. b. in med.* Possessionem ipsius fundi propriè dictam asscribimus soli proprietario; non usufructuario, & multò minus usuario, idque auctoritate apertissimorum Juris textuum, §.*de iis autem.4.vers.fructuarius autem. Inst. Per quas person.cuiq. acquir.l.Certè.6.§.is qui rogavit.2.ff.de precar.l.10.§.ult.ff.de Acq.rer. dom. l.1.§.per eum.8.l.Possessio.49. pr. l.Permisceri.52. pr. ff. de A.vel A. Poss. l.1.§. unde quæsitum.8. ff.quod legator. l.Celsus.5. §.Iulianus.1.ff. ad exhib.* frustra aliis contra sentientibus, quos acriter refutat Zas. *cit. loc. n.28. & seqq.* ubi dicit: Cùm textus habeamus quid attinet contrà niti, & velut cœlum oppugnare cum Gigantibus? Ubi enim est textus, ibi nulla est dubitatio, & per consequens nuncquam usufructuario, vel usuario competet interdictum uti possidetis ad retinendam possessionem ipsius fundi, quam non habet. Quasi possessionem verò ipsius juris utendi fruendi quod attinet, jam *supra thes.20. & 24.* eandem concessimus usufructuario, & usuario, & ideò non negamus, quod interdictum uti possidetis, saltem utiliter, ad tuendam quasi possessionem servitutum illarum personalium iisdem competere possit, secundum *dict. l.final.ut & l.3.§.Labeo.6. & §.si vicinus.9. ff.uti poss. & l.ult.ff.de servitut.* Addatur Wesemb. *in parat. ff. uti possid. n.3.* & Coll. Jur. Arg. *lib.43.tit.17. thes.6.* Ex quibus apparet hîc concurrere quidem plures possessiones: sed non ratione unius & ejusdem rei: verùm respectu rerum diversarum, fundi scil. ut rei corporalis, & jurium, ut rerum incorporalium.

111. His ipsis principiis innixi evertimus decimum Frideri exemplum, quod ipse *eodem loco n.25.* collocat in pluribus usufructuariis, vel usuariis, statuens illos eandem rem possidere posse, non quidem respectu ejusdem speciei, vel partis, vel usus, sed diversimodè, cùm singuli jus suum habeant, cujus respectu possideant. Nam, ut dictum, usufructuarii, & usuarii non possident rem illam corporalem, in quâ jus constitutum, & acquisitum habent,

bent, & ideò nullo modo in possessione cum alio, rem eandem verè possidente, concurrere possunt. Possunt quidem plures usufructuarij, aut usuarij unius fundi esse, & ita jus servitutis personalis plures quasi possidere, non quidem ipso actu: sed in habitu, & jure, aut certè ut singuli jus suum separatim quasi possideant, & in facto percipiendi fructus concurrant, concursuque partes faciāt. Nisi enim invicem placeat, ut alternis annis fruantur, vel ut fructus communicent, vel aliter inter eos conveniat, concursu se ipsos impedirent. *l. Quotiens. 34. pr. l. si mihi. 49. ff. de usufr. & quemad. quis utat.* Zas. *dict. loc. ad §. nostr. n. 31.*

112. Subjicit Friderus *dict. loc. n. 25. in f. & seq. n. 26. in pr.* undecimum exemplum putativæ possessionis plurium in solidum, in Domino, Emphyteutâ, & sub Emphyteutâ, quasi proprietarius civilem dominii possessionem retinendo, in Emphyteutam Civilem & Naturalem, non quidem dominii; sed juris sui possessionem transferat, qui alium ejusdem rei Emphyteutam facere, & ita tertium Possessorem constituere potest. Quâ in sententia ex parte consentientem habet Zas. *loco sæpè dict. n. 26. in pr.* Sed & in hoc exemplo distinguendæ quæstiones sunt, utrum de possessione rei in Emphyteusin concessæ, an verò de quasi possessione Juris Emphyteutici sermo sit, quam distinctionem ipse Friderus, contrarię sententiæ acerrimus propugnator, non obscurè innuit. Sin priori quæstioni exemplum subjiciatur, nititur illud falsâ hypothesi, quod scil. Emphyteuta rem in emphyteusin concessam possideat, quam quidem pluribus propugnat Bachov. *in animad. in* Treutl. *dict. vol. 2. disp. 21. thes. 4. lit. G. p. 318. & seq.* & suo quoque calculo confirmat Frider. *dict. tract. cap. 2. n. 4.* Juri tamen contrariam esse docet *l. Malè 2. C. de præscr. 30 vers. 40. annor.* junctâ *l. Tutor. 16. §. etiam vectigale. ult. & seq. l. 17. ff. de pignor. act.* Coll. Jur. Argent. *lib. 41. tit. 2. thes. 7. n. 8.* Possessio enim rei Emphyteuticæ penes dominum & concedentem remanet, ita ut Emphyteuta nudam & corporalem rei detentionem sine animo possidendi habeat, & licet alium subemphyteutam constituat, verum tamen rei possessorem eum nuncquam efficere poterit. Sin verò ad posteriorem quæstionem exemplum aptetur, possumus ratione juris emphyteutici & ipsi Emphyteutæ, & Subemphyteutæ quasi possessionem aliquam concedere, quo ipso tamen plures possessores ejusdem rei non efficiuntur, cùm aliud sit ipsa res corporalis in Emphyteusin data, cujus propriè dicta possessio penes proprieta-

prietarium remanet; aliud jus emphyteuticum separatum à dominio, & proprietate, cujus quasi possessionem ad Emphyteutam transire certum est.

113. Et hoc ipso, nostrâ quidem opinione, sufficienter responderi potest ad omnia reliqua exempla, quæ à Fridero *ibidem n.26.* duodecimo loco cumulantur, dum unius rei in solidum possessores plures, diverso tamen respectu, constituit dominum, vasallum, & subvasallum; maritum, & uxorem in re dotali; plures in uno fundo servitutes eundi, vehendi, hauriendi, aut alia jura incorporalia habentes; plures rerum publicarum usum sibi in solidum asscribentes; plures res communes possidentes; plures missi à Prætore in possessionem ex primo decreto, quod, teste Zas. *dict. loc. n.33.* Germanico idiomate dicitur anleiten / daß sie desto sicherer seyn jhrer Schulden / sicut secundum decretum appellatur so man jetzt die Güter bewahret / vnd den Einsatzbrieff geben hat / rc. Animadvertere enim licet, quod in singulis exemplorum allatorum unus tantùm reperiatur, qui detentionem cum animo sibi habendi usurpet, adeóque solus possidere dicendus sit: Reliqui verò vel corporalem detentionem tantùm sine possidendi animo habeant; aut certè non ipsius corporis: sed juris sibi in re corporali competentis, à proprietate separati, adeóque rei diversæ quasi possessores existant. Quod ipsum ratione illorum comprimis, qui ex primo decreto à Prætore missi sunt in possessionem eruditè declarat Zas. *dict. loc. n.33. & 34. ex l si duo.3.§. Creditores. 8. ff. uti possid. & l. si finitâ.15.§. cum autem.18. & seqq. ff. de damn. infect.*

114. Apparet ergò ex his eos non minùs hallucinari, qui distinctas quidem species Possessionis repudiant; unius tamen ejusdémque rei possessionem, diverso respectu, penes plures consistere posse affirmant, cùm in determinandâ quæstione, utrum hic, vel ille possideat, non ad accidentarias istas qualitates, respectus, & habitudines, sive intrinsecæ sint, sive extrinsecæ: sed ad *summam*, id est, ipsa substantialia Possessionis unicè respiciendum sit, quarum cum ea sit natura, ut uno tempore penes duos, plurésve simul in solidum esse non possint, ut *thesis 95. supra* abunde docuit, sequetur, ut quàm diu unus possessionem alicujus rei veram & propriam adeptus sit solus, & modis jure definitis retineat, neque modo aliquo specialiter à legibus expresso amittat, tàmdiu alius ad eandem accedere, simúlque possidere non possit. Et tantùm de tertiâ paragraphi parte.

QVAR-

QVARTA ET VLTIMA PARS PARAGRAPHI.

115. Sequitur tandem Quarta & postrema *hujus* §. pars à Paulo JCto his verbis proposita: Non magis enim eadem possessio apud duos esse potest, quàm ut tu stare videaris in eo loco, in quo ego sto, vel in quo ego sedeo, tu sedere videaris. Cujus proinde ἔκθεσις superioribus subjicienda; sed termini breviores dirigendi sunt, cum præter ipsem & opinionem nostram sub calamo theses ita excreverint, ut id nobis accidisse animadvertamus, quod fuit olim à Venusino Poëta dictum:

——— amphora cœpit
Institui: currente rotâ nunc urceus exit.

116. His verbis nonnulli putant novam afferri à Paulo rationem, cur duo, plurésve eandem rem in solidum non possideant, quia in quo loco ego sto, alius stare non possit, aut in quo loco ego sedeo, alius sedere non possit: sed probabilior est sententia existimantium, Paulum illud ipsum pronuntiatum, quod *in primâ* §. *parte* protulit, hoc in loco confirmare & roborare egregiâ hâc similitudine, hoc sensu: Sicut absurdum est dicere, & ipsa corporum natura non permittit, alium stare eo in loco, in quo ego sto, vel alium sedere eo in loco, in quo ego sedeo; ita etiam absurdum est affirmare, & ipsa corporum natura non permittit, ut illius rei possessio, quæ penes me reverâ existit, alii etiam in solidum competat. Usus autem est hâc similitudine Paulus, ut faciliùs, quod subobscurum erat, explicaret. Quia enim rationem *in pr.* §. allatam, cur plures eandem rem in solidum possidere non possint, (quod scil. naturalis ratio non patiatur, ut, cum ego teneam rem aliquam totam, & in solidum, sive corporaliter, sive Juris aliquâ interpretatione, alter eandem rem æquè in solidum tenere intelligi possit, si enim alius simul tenere eam rem intelligeretur, non ego rem totam tenerem,) nonnulli pro obscurâ, & difficiliori habere potuissent, placuit JCto totam eam rem explicare, illustrare, & hoc modo faciliorem reddere beneficio hujus similitudinis. Confer Franc. Duaren. *in Comment. ad tit. de A. vel A. Poss.* §. *nostr.* 5. *pag.* 641. *b.m.*

117. Atque hanc ob caussam cum similitudo ad rationem, cujus illustrandæ gratiâ affertur, se accommodare debeat, verba *eadem Possessio* dicimus posita μετονυμικῶς, pro *ejusdem rei Possessione*, quomodo illa verba accipit Acutissimus Bachov. *in annot. ad Treutl. dict. vol. 2. disp. 21. thes. 4. lit. k. pag. 321.* qui aliàs apud plures Possessionem diversi generis esse posse concedit, ut *supra thes. 25. & 107.* monuimus, ubi verborum Pauli hunc asserit esse sensum: Non magis, ait, fieri posse, ut duo in solidum *rem eandem* possideant, quàm ut duo stent, vel sedeant in eodem loco, scil. proprio. Etenim sive à corpore, sive ab animo Possessionem æstimamus, neque duo rem eandem in solidum corpore tenere possunt, & cùm animus unius totum complectatur, alterius possessioni locus non datur. Quod contra eos probè notandum est, qui rationem & similitudinem Paulinam *hujus* §. in unius quidem generis possessione, quæ ratione ejusdem loci, qualitatis, & respectus consideratur, militare volunt: eandem verò in Possessione diverso respectu consideratâ respuunt, & rejiciunt.

118. Desumpta est autem similitudo à *Stando*, & *Sedendo*, quæ verba hîc in vulgari, nativâ, & propriâ significatione etiam apud Philosophos usitatâ accipiuntur. Ubi obiter hanc in specie ad JCtorum scholam pertinentem notam adjicimus, Jure Justinianeo usitatum fuisse, ut Advocati quidem, Procuratores, & litigantes starent; Magistratus autem pro tribunali, & Judices sederent. Fac. *l. Quisquis. 6* §. *ult.* ibi: cum ipse necessitatem elegerit standi, & contemserit jus sedendi. *C. de Postulan.* & consentit *l. ult. in fin. pr. C. ubi Senator. vel Clariss.* quo in loco Illustribus & Clarissimis hoc indulgetur privilegium, ut in criminalibus caussis habeant jus sedendi in aliquâ secretarii, id est, auditorii parte, quæ Judicibus inferior, altercantibus verò superior esse videatur. Et de Judicibus testatur Cic. *in Orat. pro Rabir. Posth.* ibi: modò vos iidem in A. Gabinium Judices sedistis. Hinc καθ' ἐξοχὴν Prætor *sedere* dicitur, cùm pro tribunali Juris reddendi caussa sedet in *l. 2. §. Confestim. 43. ff. ad SCtum Tertyllian.* junctâ *l. Divus Antoninus. 7. pr. ff. de in integr. restit.* (quanquam in *dict.* §. 43. Norica lectio pro voce *sedentis*, habeat *se dantis*) & *dies sessionum* appellantur, quibus Prætor jus dicit, suíque copiam facit, in *l. Vtile. 2.*

§. *dies.*

§. *dies.* 2. *ff. quis ord. in poſſ. ſervet.* ex quâ *l.* Gothofred. cum Franc. Duar. *lib.* 2. *d. iſp. anniv.* 16. Anton. Govean. & Cujac. *lib* 2. *obſ.* 18. reſtituendum putat §. *ſex autem menſium.* 19. *l. is cui legatorum.* §. *ff. ut in poſſeſſ. legat.* ut pro verbo *Poſſeßionum*, quod Pandectæ Florentini habent, legatur *Seßionum.*

119. Stare autem, & Sedere requirunt aliquod *Vbi*, quod Paulus noſter *Locum* vocat, quem Varro *lib.* 4. *de ling. Latin.* dicit eſſe, ubi quid collocatum eſſe poteſt, ubi quisquam conſiſtit. Subtilius verò à Jul. Cæſ. Scalig. *in excercit.* 5. *ſect.* 3. *& exercit.* 352. *ſect.* 2. *ad Hieron. Cardan.* definitur, quod ſit non illa exterioris corporis ambiens ſuperficies: ſed id quod intra eam ſuperficiem continetur; & ubi continuatum. Cum quo coincidit Dialecticorum deſcriptio, quod locus non ſolùm id ſit, in quo conſiſtimus: verùm totus ambitus, quod ante & poſt eſt, & quod ad dextrum & ſiniſtrum, ſuprà & infrà eſt; neque tantùm ambitus: ſed totum interius, quo continemur, ſpatium, ſurſum, deorſum, locíque medium. Videat. Göddæ. *ad l. locus.* 60. *n.* 2. *ff. de Verb. ſignif.*

120. Silentio autem nullo modo prætereundum, quod itidem Paulus in ultimâ hâc §. parte non ſimpliciter aſſerat, alium in eo loco, in quo ego ſto, ſtare; aut in eo loco, quo ego ſedeo, ſedere non poſſe: ſed quod notabiliter, &, ut noſtrates loqui amant, ſignanter utatur vocabulo *Videaris*, illúdque bis repetat, ita ut non modò rei veritatem: ſed ipſam quoque fictionem excludat, & ità apertè confirmet ſententiam illorum, qui ſtatuunt, Sabinianorum opinionem, plures eandem rem in ſolidum poſſidere poſſe exiſtimantium, non ſolùm refragari ipſi veritati, quod ſcil. per naturam, & rerum corporalium conditionem, qualitatémque id evenire nullo modo poſſit: ſed etiam contrariam eſſe ipſi fictioni, quâ ea nunquam introduci poſſunt, quæ cum inſitis corporum naturalium qualitatibus è diametro pugnant, & in veritate nullo modo exiſtere poſſunt, ut fuſiùs *ſupra theſ.* 48. *& ſeq.* à nobis explicatum.

121. Aſſiſtunt autem hâc in parte Paulo noſtro partim aliorum Jurisperitorum, partim etiam Philoſophorum conſentientia teſtimonia. Ex JCtorum ſcholâ producimus Celſum Filium, qui, teſte Ulpiano *in l. ſi ut certo.* §. §. *ſi duobus. ult. ff. Commod. lib.* 6.

Digestor. scripsit: in vehiculo commodato, vel locato duobus, (cujus Possessionem propriè dictam commodans, vel locans retinet, *l. Rei commod. 8. ff. eod. tit. l. clam. 6. §. is qui rogavit. 1. ff. de precar. l. Malè. 2. C. de Præscr. 30. vel 40. annor.* & duo in solidum, quemadmodum dominium, habere non possunt, ibid.) unumquemq; commodatarium, vel conductorem pro parte effectu usum habere, quia unus non omnia loca vehiculi teneat. Ubi manifestò innuit, in eo loco vehiculi, quem unus ex commodatariis, vel conductoribus prior occupavit, & in quo ipso actu sedet, alterum eodem tempore sedere non posse; sed si alter omninò eo vehiculo simul uti velit, necessarium esse, ut alium vehiculi locum, à priore non occupatum, & proinde vacuum petat, & corpore suo repleat.

122. Et hæc quidem extra omnem dubij aleam ita posita sunt, ut illi etiam Dd. qui contrariæ subscribunt opinioni, duósque, & plures eandem rem in solidum possidere posse statuunt, sententiam suam limitent, & tantùm de possessione ejusdem rei diverso respectu considerata eam intelligendam esse censeant. Si enim pluribus rei corporalis Possessio ratione ejusdem partis, & loci in solidum attribuatur, ipsi concedunt, id non modò Proculejanorum; sed ipsorum etiam Sabinianorum, immò omnium tàm Philosophorum, quàm JCtorum sententiâ absurdissimum esse, in tantùm, ut eum insanum, mentísque impotem judicent, qui isthâc ratione possessionem ejusdem rei apud duos, non dicamus plures, in solidum esse posse dixerit, ut videre est apud P. Frid. Mind. *sæpè laudato tract. de mater. poss. cap. 10. n. 12. & 13.* Quibus verbis quid, quæso, aliud agunt, quàm ut certitudinem & firmitatem hujus à Paulo allatæ similitudinis astruant, & pro eâ album calculum ponant?

123. Philosophorum autem testimonia brevioribus, concinnioribúsque verbis, ipso Dn. Gothofredo, proferre non possumus, qui ad ultimam §. *nostri* partem hanc adjecit notam marginalem. Ut unum corpus in duobus locis: ita duo corpora in uno loco esse non possunt. Corpora se occupare, & simul esse natura non permittit. Dimensiones nequeunt se invicem subire. Sic dimensio suum locum occupat,

ut ob-

ut obstaculo sit; ne quævis alia dimensio, & quodvis aliud corpus, pariter unáque cum eâ eundem locum occupare, & replere possit. Penetratio dimensionum naturâ est impossibilis. Nam si duarum esse potest substantiarum penetratio, & trium, & quatuor, & infinitarum esse poterit. Par enim in iis omnibus casibus militat ratio. Quod si ita esset, nulla rerum corporearum inter se esset discriminatio; sed ipsarum inter se invicem confusa commixtio, quam evitandam natura cujusque rei, suo motu, ab alterâ discernit. Hæc Philisophi verissimè docent.

124. Manet igitur constans hæc Juris sententia: Duos plurésve unam eandémque rem corporalem simul in solidum possidere, verâ ac propriè dictâ possessione, non posse, nullâ adhibendâ distinctione, utrum quæratur de uno & eodem genere Possessionis, Civilis, Naturalis, Justæ, Injustæ, Bonæ fidei, Malæ fidei: sive de diversis Possessionibus sermo sit, ut unus Civiliter, alter Naturaliter; unus Justè, alter injustè; unus Bonâ fide, alter malâ fide possidere dicatur; quas non quidem specie differentes, accidentariis tamen qualitatibus inter se distinctas esse statuendum sit.

Quæstionum controversarum ex hoc textu nascentium resolutionem, & Axiomatum in eo latentium Syllogen, Deo valetudinem virésque concedente, alio tempore peculiari disputatione elaboratas publicæ omnium censuræ pari modo subjiciemus.

Eruditissimo LL. Prolytæ,

Dn. RESPONDENTI.

DVm luit & flammis fumat Saxonica Troja,
dum tota in cineres patria terra ruit;
Dum nulli fundus suus, & possessio constat,
sed quod quis rapto possidet, illud habet:
Tu, LINDNERE, spei tamen erigis inclyta signa:
ac si salva forent omnia, AGE EVGE vocas.
Præclarè ô factum! plures DEVS excitet in spem
Phœnices patriæ ex ignifluente rogo?
Vnum ænigma fero, si rectè solveris illud
alter Apollo mihi ac Oedipus alter eris:
Dic quibus in terris sit adhuc possessio rerum?
Quis, quod habet, possit dicere id esse suum?

Convictori suo suavissimo accinebat

Joh. Conrad. Dannhavver, SS. Theol. D.
Professs. & Eccles.

SI, ceu jura ferunt, quod quisquis possidet, illud
Possidet in solidum, nec simul alter habet:
Solus eris, LINDNERE, tui Possessor honoris,
Quem Tibi virtutum cultus, amórque dedit.
Hoc ego nec magnum puto, nec mirabile: námque
Quod mea ferre manus, non tua ferre potest.
Hoc autem summâ dignum in te laude fatemur,
Quod non indignus præmia dicta feras.
Quod magno teneas merito, quæcunque videris
Te meruisse tuo Marte, tenere tuo.

Hoc veri amoris signum, & industriæ, paratæque
eruditionis testimonium dedit

Præses.

Dixissem, Possessor eris LINDNERE, negarent,
Deveneror referens, ni tua Iura mihi.
Corporei cum sola boni Possessio verè,
Te Possessorem, non voco corporeum.
Net, licet ac animo maneat possessio solo,
Te Possessorem judico nunc animi.
Nec quasi Possessor rerum, LINDNERE, vocandus,
Usum corporeæ possidet ille rei.
Est animi, nec solo animo, tibi competit illud,
Est clarum, ast mentis quod tibi jura ferunt.
Est mens magna, tuæ mentis præclara gerendi
Copia, Possessor tunc quoque corporeus.
Dicam, multa tenes, precor hoc, majora tenebis,
Tunc animi Dominus, tunc quoque corporeus.

Honoris & amoris ergo συγχάιρων scripsit

Joannes Georgius Heuchelin.

SI rude Judicium vulgi, mentémque scelestam
Exposcis, monitis te reget hisce suis.
Innumeras noli leges, & flexile verum,
Jura sequi rigidi litigiosa fori.
Rixarum genitrix Jurisprudentia tantum;
Nil nisi quàm lites, jurgia avara serit.
Vah quantæ laudis! vel quæ manet illa facultas?
Cujus & auritus Doctor asellus erit.
Cujus pœniteat quem, qui gustaverit unquam
Jura; etenim vomitu sunt revocanda novo.
Causidicus vafer est, lites procrastinat omnes,
Et cupidus rixas protrahit ille tuas.
Aureus interpres Juris, venalia Jura
Auro; funesto Jura sub ære jacent.
Huic uni solitus studio se dedere, & arti,
Fallere, venari posse clientis opes.

Heu

Heu quibus errorum tenebris agitamini agrestes?
Heu qui vestra furor pectora cœcus habet?
Vindex illa fori, legum, Jurisque, togæque
Eunomie, pretio nobiliore manet.
Hæc homines primò sylvestribus extulit antris,
Hâc hominum feritas cessit ab orbe fero.
Cessit & improbitas, armisque potentius æquum est,
Hæc Mundi rectrix, hæc hominumque salus.
Eunomiæ Patres, oculi virtutis & æqui,
Cor quibus est cultu juris utroque catum.
Hi defensores Juris, Themidisque columnæ,
Hi generi humano commoda plura ferunt.
Horum oracla domus Juris, sunt Orbis Atlantes,
Queis lapsis quicquid possidet orbis abit.
Ergò per egregias legum diffunderis artes
LINDENER, Eunomiæ regia tecta petis.
Nil te Judicium vulgi suspendit, & obstat,
Lætus at Eunomiæ per juga celsa meas.
Namque tibi eximios Jus nunc despondet honores,
Qualia jam meriti ferre brabéa solent.

Hunc Amoris obsidem reliquit

Johannes Henricus Schill.

FINIS.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-492888-p0058-3

X 2615926

VD 17

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-492888-p0059-2

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-492888-p0060-3

11.
38
16372.

MENTATIONIS
famosissimum, vexatissimúm-
i. 3. §. Ex contrario. 5. ff. de acquir. vel amittend. possess.

S PRIOR,

MO MAXIMO AUSPICE,

BERRIMA REIPU-
ENTORATENSIS VNIVER-
i, & Solennis *exercitij gratiâ proposita*,

à

BICCIO, BUDISSINO,
D. & Professore Publ.

Respondente

NE Lindener/ Freibergensi
Misnico.

Octobr. horis à 7. promeridianis,
n Auditorio Novo.

GENTORATI,
RHARDI WELPERI,
M. DC. XXXVII.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-492888-p0061-9